

Ірина Жаркова
Лариса Мечник

Я досліджую світ

Робочий зошит

Частина 1

Схвалено для використання
в освітньому процесі

До підручника
І. Жаркової та ін.
за програмою О. Савченко

Видавництво

«Підручники
і посібники»

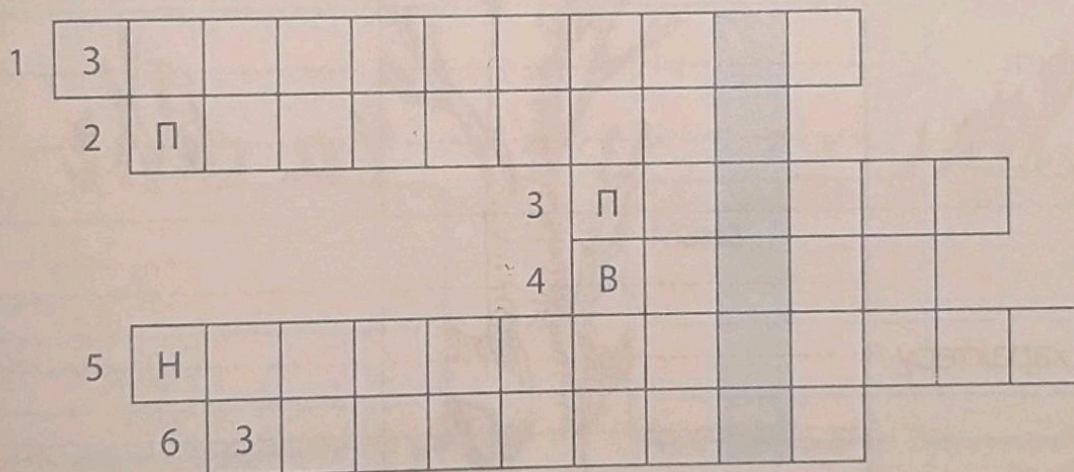
РОЗДІЛ 1. ЛЮДИНА

НЕПОВТОРНІСТЬ КОЖНОЇ ЛЮДИНИ

1. Заповни схему.

2. Розгадай кросворд. У виділеному стовпчику прочитай зашифроване слово і запиши його значення.

- Вигляд людини, її образ, який насамперед складається з природних ознак.
- Сукупність дій і вчинків людини, спосіб її життя.
- Частина людського тіла, відбиток якої унікальний.
- Сукупність рис, притаманних людині; синонім до слова «характер».
- Те, що не можна повторити; те, що має особливі якості, ознаки, риси; синонім до слів «винятковість», «надзвичайність»; «унікальність».
- Здатність людини виконувати певну роботу.

3. Заповни таблицю і запиши відповіді на запитання.

Ознаки	Я	Сусід / сусідка по парті
Зріст		
Форма обличчя		
Колір очей		
Колір волосся		
Форма носа		
Інтереси та захоплення		
Здібності		
Риси характеру		

За якими ознаками ви схожі? _____

Чим відрізняєтеся? _____

4. Запиши на родинному дереві, які здібності чи таланти є у твоїх рідних.

Я _____

Брати _____

Сестри _____

Тато _____

Мама _____

Дідусь _____

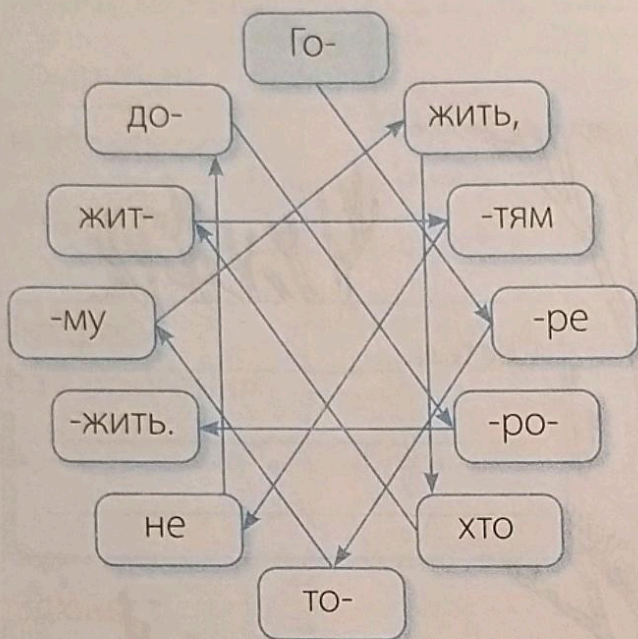
Бабуся _____

Дідусь _____

Бабуся _____

ЖИТТЯ ЛЮДИНИ — НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ

1. Прочитай і запиши прислів'я, починаючи з виділеної фігури. Усно поясни, як ти його розумієш.

2. Запиши, які небезпечні для життя ситуації можуть виникнути:

а) на проїзній частині дороги: _____

б) на вулиці під час спілкування з незнайомцями: _____

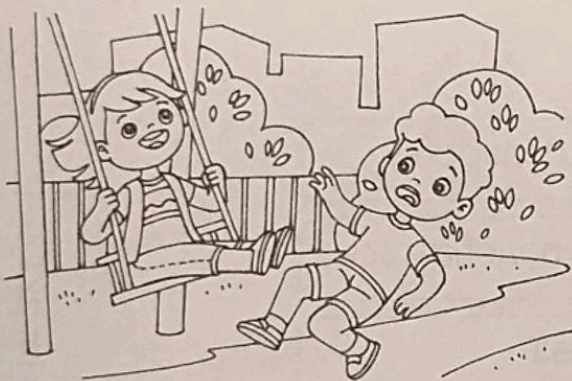
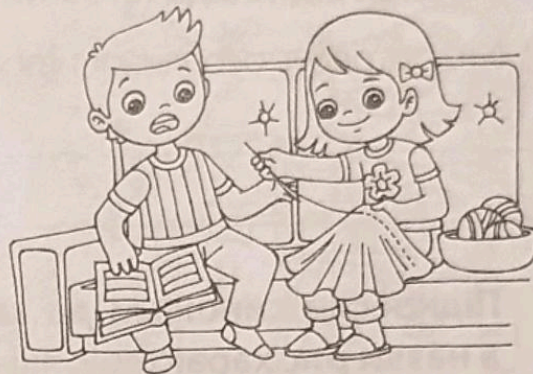
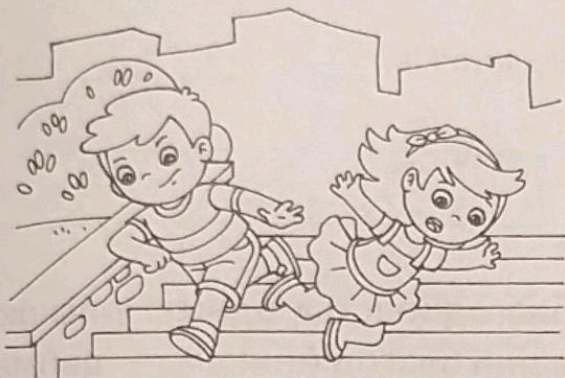
в) під час спілкування з незнайомцями в соціальних мережах: _____

г) під час купання у водоймі: _____

г) на дитячих ігрових майданчиках: _____

д) під час екскурсії: _____

3. Підпиши під малюнками, якої шкоди здоров'ю та життю можуть завдати відображені вчинки дітей.

БЛАГОДІЙНІСТЬ ЯК ПРОЯВ ДОБРА І СПІВЧУТТЯ

1. Запиши відповідь на запитання.

Хто потребує особливої турботи благодійників? _____

2. Підкресли синоніми до слова «благодійність» однією рискою, а назви рис характеру, які притаманні благодійникам, — двома.

Доброчинність, чуйність, милосердя, добродійність, покровительство, людяність, доброзичливість, співчутливість, добродіяння, співпереживання, допомога.

3. З'єднай лініями.

Здатна до благодійництва та людина, яка...

допомагає по господарству

робить лише те, що подобається

вередлива

піклується про молодших

щедро

не реагує на зауваження

скупа

ділиться душевним теплом

жорстока

виконує доручення та вимоги

добра

Не здатна до благодійництва та людина, яка...

4. Підпиши під малюнками, у кого з дітей є риси, властиві благо-
дійникам, а в кого — ні. Чому ти так вважаєш?

5. З'єднай лініями частини прислів'їв.

Добро не лихо,

Людина без добра,

Не одяг красить людину,

Світ не без

Раз добром зігрите серце

а добрі справи.

ходить по світу тихо.

вік не прохолоне.

що соловей без пісні.

добрих людей.

ЯК ДОСЯГНУТИ УСПІХУ

1. З'єднай лініями малюнок із правилами, які можуть допомогти стати успішною людиною. Допиши свої правила досягнення успіху.

Читати щодня
книжки

Записувати
свої ідеї

Ставити цілі

Цілий день грати
в комп'ютерні ігри

Брати відповідальність
за свої дії

Боятися змін

Постійно
навчатися

Ніколи
не ставити цілей

Звинувачувати
інших у власних
невдачах

2. Запиши відповіді на запитання.

Про яку професію ти мрієш? _____

Які риси характеру тобі треба розвивати, щоб у майбутньому опанувати омріяну професію? _____

Яких рис характеру тобі слід позбутися, щоб у майбутньому опанувати омріяну професію? _____

3. Підготуй і запиши повідомлення про успішну людину, яка живе в Україні (на вибір), за поданим планом.

Прізвище та ім'я. _____

Де і коли народилася. _____

Яких успіхів було досягнуто. _____

Що допомогло досягнути успіху. _____

РОЗДІЛ 2. ЛЮДИНА СЕРЕД ЛЮДЕЙ ЩО ДАЄ ЛЮДИНІ СПІЛКУВАННЯ

1. Допиши речення.

Спілкування дає людині змогу отримувати інформацію, _____

2. Прочитай і постав «+», якщо виконуєш написане.

- Починаю розмову, коли мене готові вислухати.
- Використовую в розмові слова ввічливості.
- Не вживаю в розмові слів-паразитів.
- Під час спілкування не викрикую і надмірно не жестикулюю.
- Не перебиваю співрозмовника / співрозмовницю, даю змогу йому / їй висловитися.
- Не спілкуюся з далекої відстані, але й не підходжу надто близько.
- Не ображаю співрозмовника / співрозмовницю, не вживаю лайливих слів, поводжуся тактовно.
- Уважно слухаю, дивлячись у вічі співрозмовникові / співрозмовниці.
- Спілкуючись з іншими, намагаюсь не виявляти свого поганого настрою.
- Висловлююся конкретно, чітко й зрозуміло.
- Під час розмови не відволікаюся.
- Під час спілкування слова відповідають виразу мого обличчя, міміці, жестам.

Запиши, скільки в тебе вийшло «+». _____

Проаналізуй, чи вмієш ти спілкуватися. Якщо в тебе 1–4 «+», то ти не вмієш контактувати з людьми; 5–8 — ти не завжди дотримуєшся правил спілкування; 9–12 — ти вмієш підтримувати взаємні стосунки.

Якщо у твоєму вмінні спілкуватися з людьми є недоліки, то поміркуй, що потрібно виправити, і постарайся зробити це якнайшвидше.

ЯК УНИКНУТИ КОНФЛІКТІВ З ІНШИМИ ЛЮДЬМИ

1. Добери і запиши слова-синоніми та слова-антоніми до слова «конфлікт».

Слова-синоніми: _____

Слова-антоніми: _____

2. Закресли слова — назви рис характеру і дій, які заважають мирному розв'язанню конфлікту.

Упертість, жадібність, витримка, ввічливість, уміння слухати, щирість, запальність, нахабство, урівноваженість, доброзичливість, невитриманість, неввічливість, недоброзичливість, стриманість, поступливість, байдужість, почуття гумору, надмірна емоційність, грубість, вихваляння, висміювання, повчання.

3. Прочитай і запиши мирилку, починаючи з виділеного слова. Вивчи її напам'ять.

КУЛЬТУРА ПОВЕДІНКИ ВДОМА Й У ШКОЛІ

1. Хто із зображених дітей культурно поводиться вдома, а хто — ні? Допиши речення, подані під малюнками.

Ця дівчинка _____

тому що _____

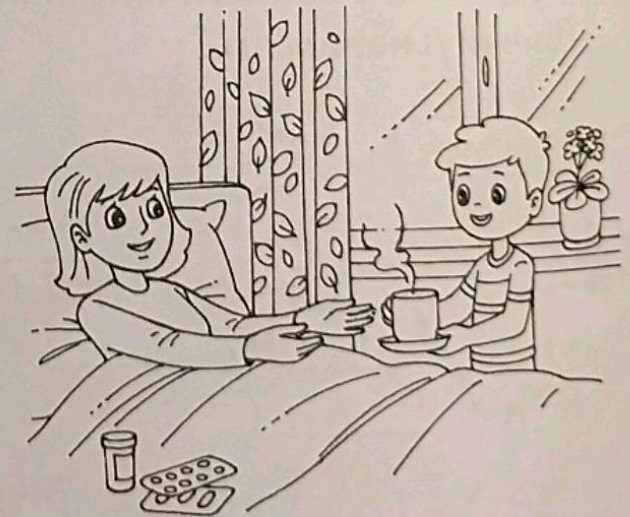
Цей хлопчик _____

тому що _____

Ця дівчинка _____

тому що _____

Цей хлопчик _____

тому що _____

2. Прочитай і постав «+», якщо виконуєш написане.

- На уроки не запізнююся, приходжу завчасно.
- Стежу, щоб одяг і взуття завжди були чистими.
- Підтримую порядок на своєму робочому місці.
- Перед уроком готую все необхідне для заняття.
- Не залишаю приміщення школи без дозволу вчителів.
- Уживаю під час спілкування слова ввічливості.
- Сміття викидаю в смітник.
- Завжди вітаюся з учителями й однокласниками.
- На уроці уважно слухаю і виконую завдання.
- На перерві поведжуся спокійно, не штовхаюся і не галасую.
- Дбайливо ставлюся до підручників і зошитів.
- У їдальні дотримуюсь гарних манер.

Запиши, скільки в тебе вийшло «+». _____

Проаналізуй, чи можна про тебе сказати, що ти поводишся в школі як культурна людина. Якщо в тебе 1–4 «+», то ти не дотримуєшся правил поведінки; 5–8 — ти не завжди вихований/вихована; 9–12 — ти поводишся в школі як культурна людина.

Якщо у твоїй поведінці є недоліки, то поміркуй, що потрібно виправити, і постарайся зробити це якнайшвидше.

3. Допиши речення.

З однолітками можна вітатися словами: _____

Вітаючись із дорослими, можна сказати: _____

Якщо хочеш на уроці щось запитати, вчини так: _____

Якщо хочеш щось попросити, звернись зі словами: _____

КУЛЬТУРА ПОВЕДІНКИ НА ВУЛИЦІ ТА В ГРОМАДСЬКОМУ ТРАНСПОРТІ

1. Познач у кружечках зеленим кольором, як поводитьься на вулиці культурна людина, а червоним — некультурна.

- Рухається тротуаром, тримаючись правої сторони.
- Ходить по газонах.
- Коли когось штовхнув / штовхнула, не просить вибачення.
- Ніколи не створює незручностей іншим.
- Розмовляє зі знайомими, стоячи посеред тротуару, й розмахує руками.
- Кидає сміття будь-де.
- Не бере до рук незнайомі предмети й чужі речі.
- Перед виходом на вулицю пересвідчується, що з її зовнішнім виглядом усе гаразд.
- Спілкується з незнайомцями, бере в них солодоці, якщо пригощають.
- Не сідає в машину до незнайомих людей.
- Сміття викидає в смітник.
- Вибігає несподівано на проїзну частину дороги.
- Тротуаром рухається якою заманеться стороною.
- Коли когось штовхнув / штовхнула, просить вибачення.

2. Познач «+» у квадратиках (завдання 1), як поводишся ти. Запиши відповіді на запитання та висновок.

Чи властиві тобі риси культурної людини? _____

Чи всі позначені риси культурної людини є в тебе? _____

Зроби висновок, чи достатньо культурно ти поводишся на вулиці.

3. Доповни правила поведінки в громадському транспорті словами «не можна» або «потрібно».

_____ очікувати транспорт на зупинці.

_____ заходити в транспорт після його повної зупинки.

_____ пропускати пасажирів, які виходять, а потім заходити.

_____ штовхатися й намагатися першим/першою зайти в транспорт.

_____ сидіти або стояти, тримаючись за поручень.

_____ стояти біля дверей і спиратися на них.

_____ смітити, бешкетувати та голосно розмовляти в транспорті.

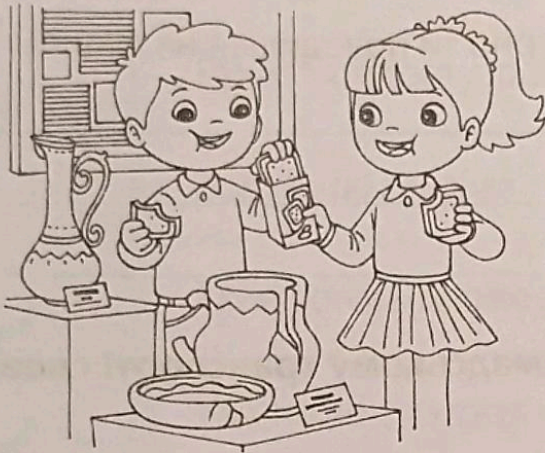
_____ поступатися місцем людям похилого віку, маленьким дітям, людям з інвалідністю.

_____ заходити в громадський транспорт з морозивом чи іншою їжею.

_____ бути ввічливим/ввічливою.

КУЛЬТУРА ПОВЕДІНКИ В ГРОМАДСЬКИХ МІСЦЯХ

1. Хто із зображених дітей культурно поводиться в громадських місцях, а хто — ні? Допиши речення, подані під малюнками.

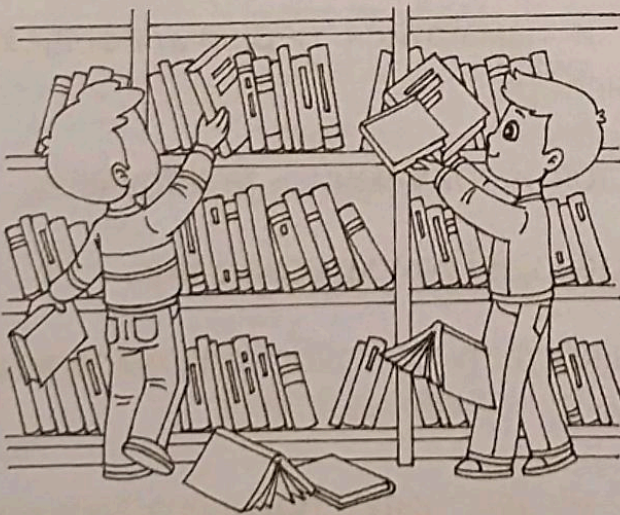
Ці діти _____

тому що _____

Ці діти _____

тому що _____

Ці діти _____

тому що _____

Ці діти _____

тому що _____

2. Користуючись поданими знаками, запиши правила поведінки в громадських місцях.

3. Намалюй ескіз знака, який би попереджав про правила поведінки в громадських місцях.

A large, empty rectangular box with rounded corners and a thin blue border, intended for drawing a warning sign.

КУЛЬТУРА ПОВЕДІНКИ В ГОСТЯХ. ПРАВИЛА ГОСТИННОСТІ

1. Допиши правила поведінки в гостях.

Одягатися, коли йдеш у гості, потрібно _____

Коли прийшов / прийшла в гості, _____

Якщо тобі щось не сподобалося в гостях, _____

Коли спілкуєшся з іншими гостями, будь _____

За стіл сідай, коли _____

За столом поведься _____

Збираючись додому, обов'язково _____

2. На кожну літеру слова «господар» добери й запиши назви рис, що характеризують гостинних господарів.

Г — _____

О — _____

С — _____

П — _____

О — _____

Д — _____

А — _____

Р — _____

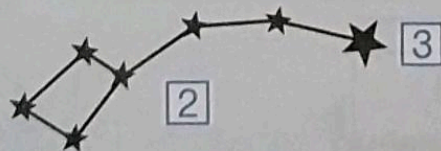
РОЗДІЛ 3. ПРИРОДА

ВСЕСВІТ. ПЛАНЕТА ЗЕМЛЯ — НАШ ДІМ У ВСЕСВІТІ

1. Познач «+» правильні твердження.

- Зорі у Всесвіті об'єднані в зоряні системи.
- Збоку наша Галактика має вигляд диска.
- Наша Галактика обертається навколо свого ядра.
- Сонце розташоване близько до ядра нашої Галактики.
- Сонце належить до зір-гігантів.
- Чумацький Шлях належить до спіральних галактик.
- Що ближче до ядра нашої Галактики, то більше скупчення зір.
- Чумацький Шлях — єдина галактика у Всесвіті.
- Усі зорі у Всесвіті однакові за розмірами, яскравістю, температурою та кольором.

2. Запиши назви об'єктів, які позначені на малюнку цифрами.

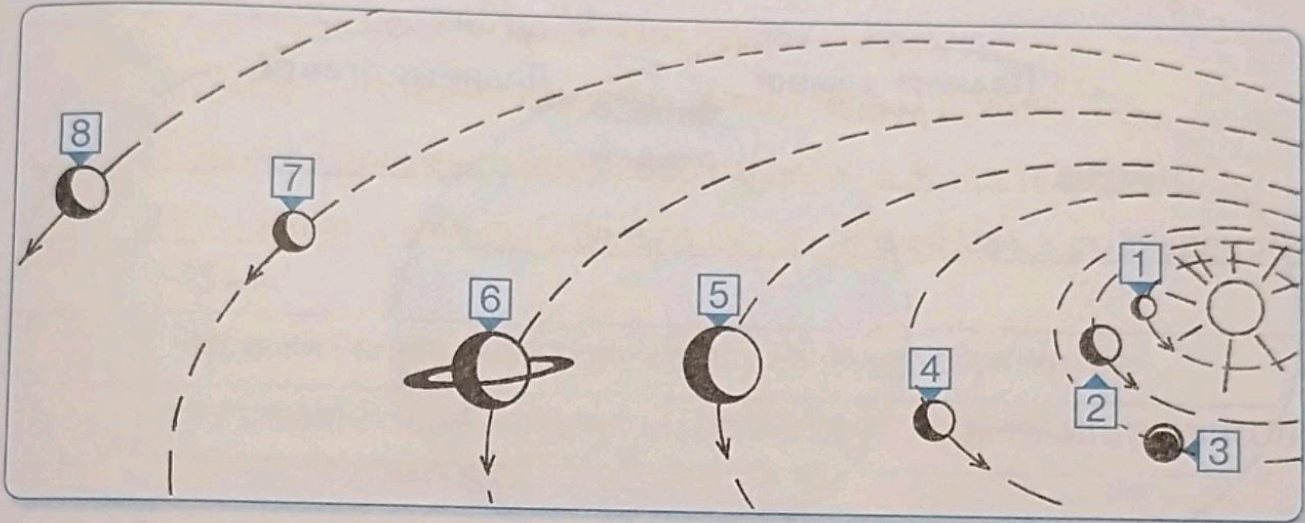
1. _____

2. _____

3. _____

СОНЯЧНА СИСТЕМА

1. Запиши назви планет Сонячної системи.

1. _____	5. _____
2. _____	6. _____
3. _____	7. _____
4. _____	8. _____

2. З'єднай лініями наведені поняття та їх визначення.

Планета

Небесне тіло, яке обертається навколо планети.

Супутник

Небесне тіло, яке складається із замерзлих газів, льоду та уламків.

Астероїд

Велике кулясте тіло, яке обертається навколо Сонця.

Комета

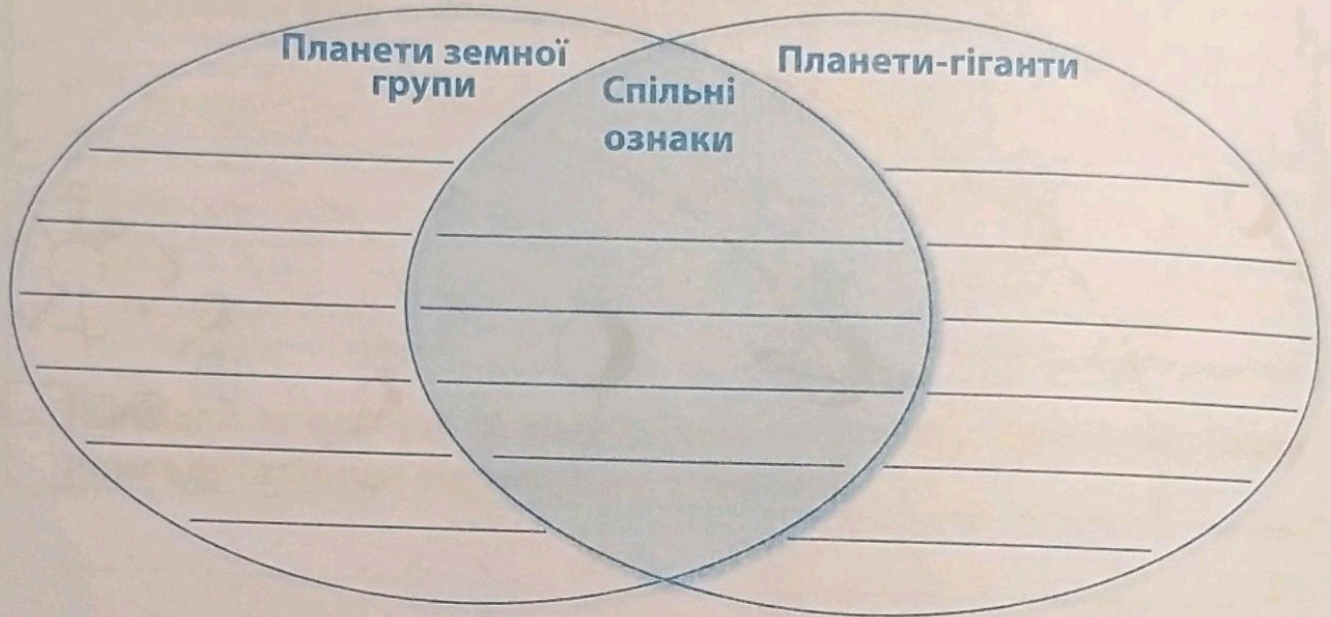
Небесне тіло, розміри якого менші за 1 км.

Метеороїд

Тверде небесне тіло, розміри якого від 1 до 1000 км.

ПЛАНЕТИ СОНЯЧНОЇ СИСТЕМИ

1. Порівняй планети Сонячної системи. Запиши результати.

2. Упізнай планети Сонячної системи за описом і допиши речення.

- Найбільша планета Сонячної системи, яка в телескопі має смугастий вигляд, — це _____
- Найближча до Сонця і найменша за розмірами планета, поверхня якої нагрівається до $+400^{\circ}\text{C}$, — це _____
- Найвіддаленіша від Сонця планета Сонячної системи — це _____
- Єдина планета, на якій є життя, — це _____
- Планета, оточена кільцями з твердих уламків різних розмірів, які рухаються навколо неї, — це _____
- «Червоною планетою» називають _____
- Найяскравіша планета Сонячної системи, яку можна бачити на небі неозброєним оком, — це _____
- Найхолодніша планета Сонячної системи — це _____

СОНЦЕ — ДЖЕРЕЛО СВІТЛА І ТЕПЛА НА ЗЕМЛІ

1. Познач «+» правильні твердження.

- Сонце — це найвіддаленіша від Землі зоря.
- Сонце — основне джерело світла і тепла на Землі.
- Сонячні промені неоднаково нагрівають земну поверхню.
- Речовина, з якої складається Сонце, перебуває в розжареному стані.
- Завдяки сонячному світлу і теплу на Землі існує життя.
- Нагрівання Землі сонячними променями не залежить від висоти Сонця на небосхилі.
- Сонце видається невеликим, тому що розташоване далеко від Землі.

2. З'єднай лініями.

Сонце перебуває високо на небосхилі

Сонце перебуває низько на небосхилі

Промені Сонця падають під кутом

Промені Сонця падають прямовисно

Земна поверхня нагрівається сильно

Земна поверхня нагрівається слабо

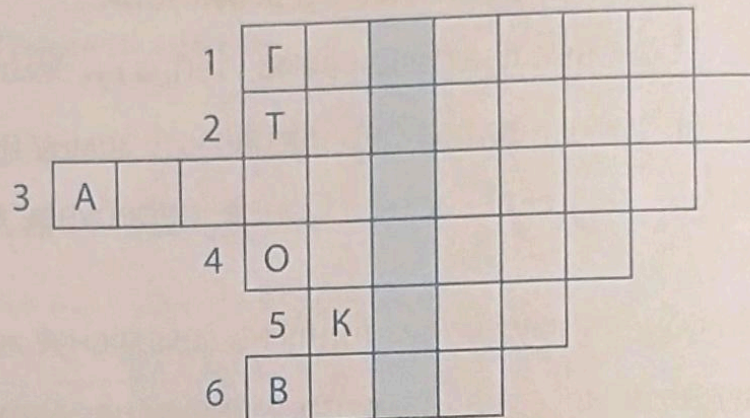
3. Запиши результати спостережень за висотою Сонця на небосхилі упродовж дня. Зроби висновок.

Довжина тіні від гномона: вранці _____; опівдні _____; ввечері _____.

Висновок: _____

ЗЕМЛЯ — ПЛАНЕТА СОНЯЧНОЇ СИСТЕМИ

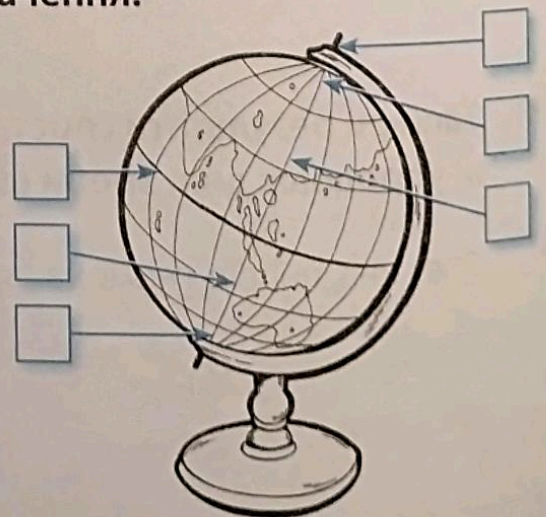
1. Розгадай кросворд. У виділеному стовпчику прочитай зашифроване слово і запиши, що воно означає.

1. Прізвище першого космонавта, який облетів навколо Землі на космічному кораблі та побачив Землю з космосу.
2. Прилад, за допомогою якого можна спостерігати небесні тіла.
3. Давньогрецький вчений, що понад 2 тисячі років тому навів докази кулястості Землі.
4. Уявна лінія, якою Земля рухається навколо Сонця.
5. Форма Землі.
6. Уявна лінія, що проходить через центр планети і навколо якої вона обертається.

2. Зроби на малюнку відповідні позначення.

- 1 Північний полюс.
- 2 Південний полюс.
- 3 Екватор.
- 4 Північна півкуля.
- 5 Південна півкуля.
- 6 Земна вісь.

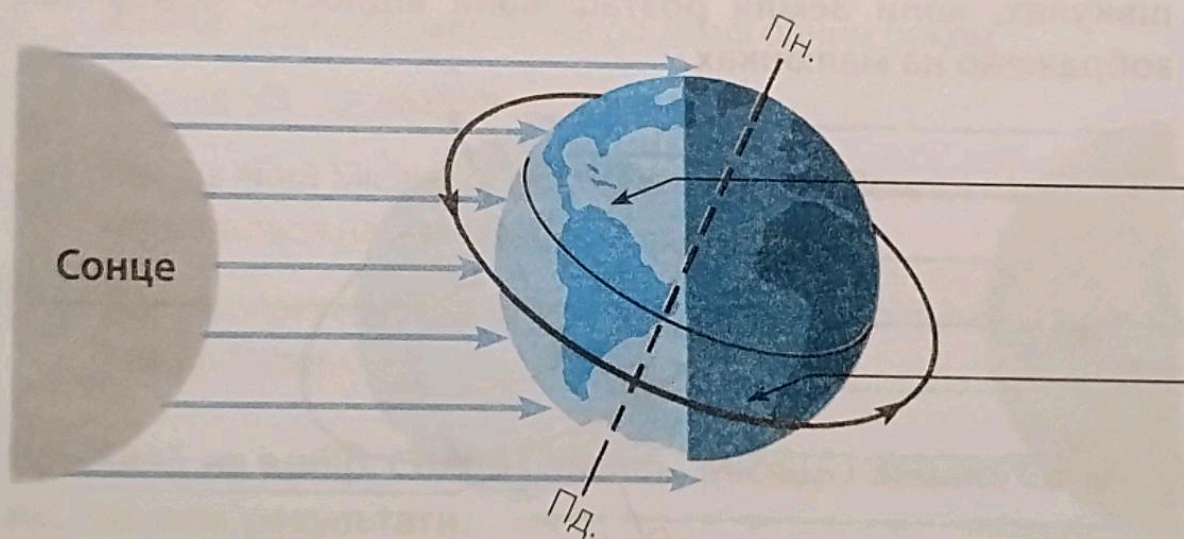
ДОБОВИЙ РУХ ЗЕМЛІ ТА ЙОГО НАСЛІДКИ

1. Упиши в речення пропущені слова.

Планета Земля постійно обертається навколо своєї осі із _____ на _____. Проміжок часу, за який Земля робить повний оберт навколо своєї осі, називають _____. Вона триває _____. Унаслідок обертання Землі навколо своєї осі на ній відбувається _____.

На освітленому сонячними променями боці Землі — _____, а на протилежному, який перебуває в тіні, — _____.

2. Підпиши, на якому боці Землі в цей час день, а на якому — ніч.

3. Запиши відповіді на запитання.

Чому ми не помічаємо того, що Земля обертається навколо своєї осі?

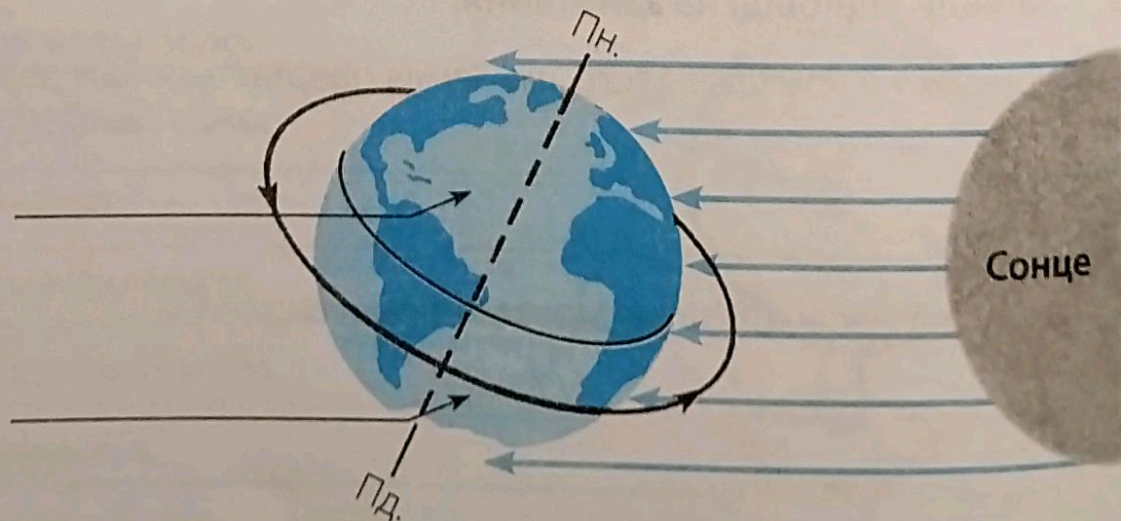
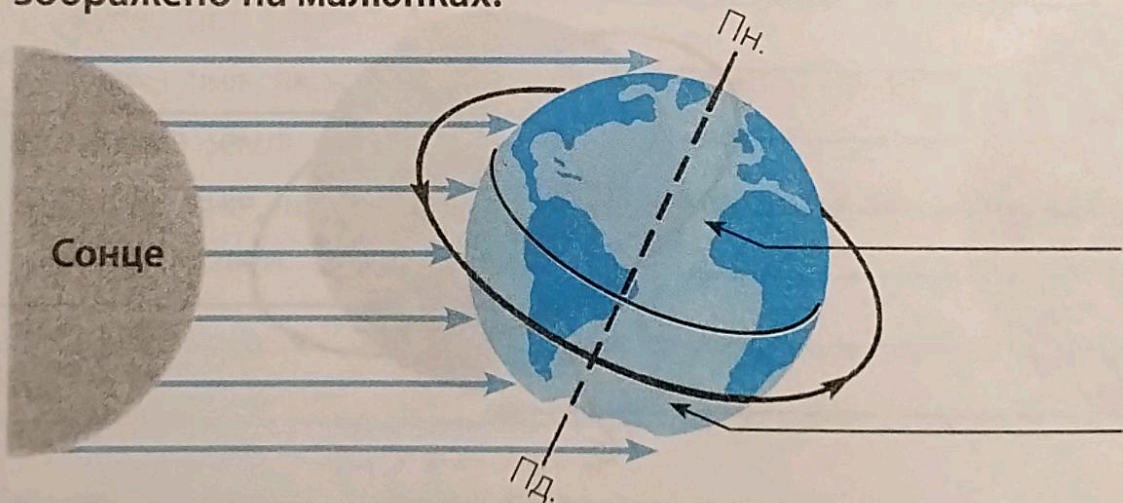
Чому рух небесних тіл насправді є тільки видимим? _____

РІЧНИЙ РУХ ЗЕМЛІ ТА ЙОГО НАСЛІДКИ

1. Упиши в речення пропущені слова.

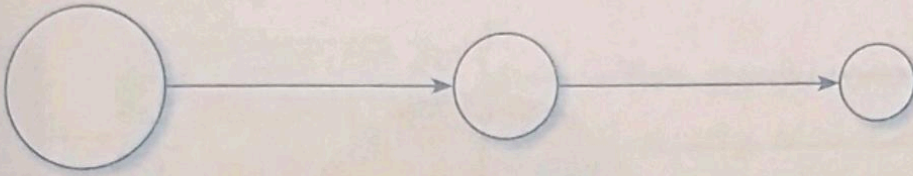
Земля рухається орбітою навколо _____.
Повний оберт вона робить за проміжок часу, який називається _____.
Його тривалість приблизно _____.
Вісь Землі постійно _____. Тому, рухаючись навколо Сонця, Земля повертається до нього то _____, то _____ півкулею. Повернуту до Сонця півкулю сонячні промені освітлюють і нагрівають _____, ніж відхилену.

2. Підпиши назви пір року, які настають у Південній і Північній півкулях, коли Земля розташована відносно Сонця так, як зображено на малюнках.

МІСЯЦЬ — ПРИРОДНИЙ СУПУТНИК ЗЕМЛІ

1. Упиши в кружечки цифри так, щоб вони позначали небесні тіла від найбільшого до найменшого.

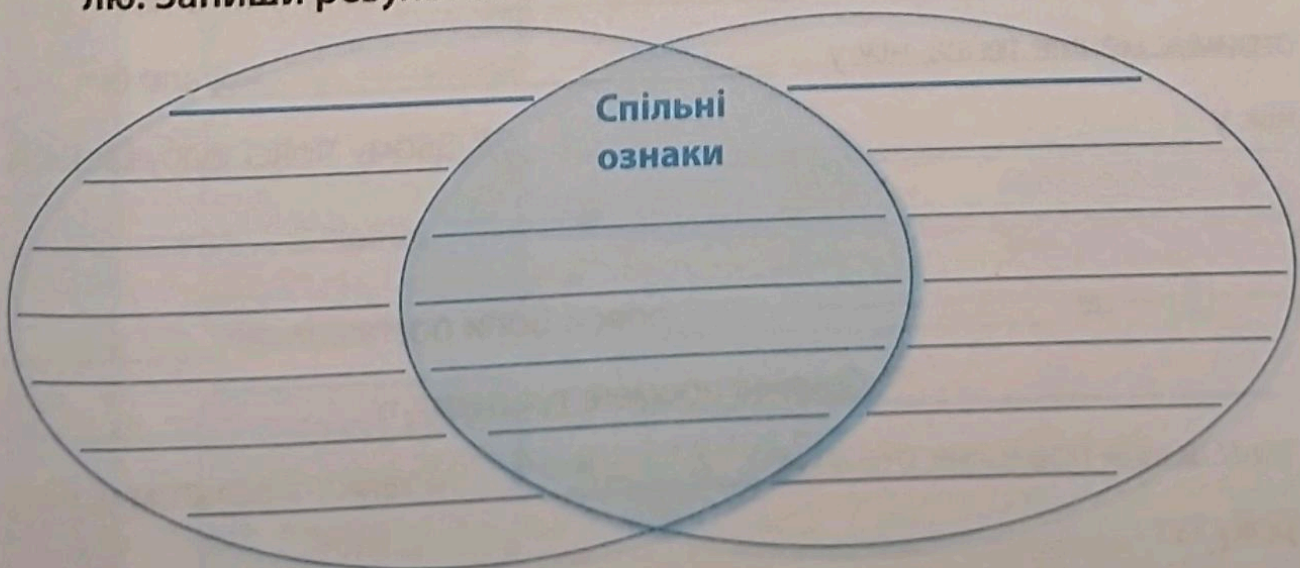

1. Земля.
2. Сонце.
3. Місяць.

2. Познач «+» правильні твердження.

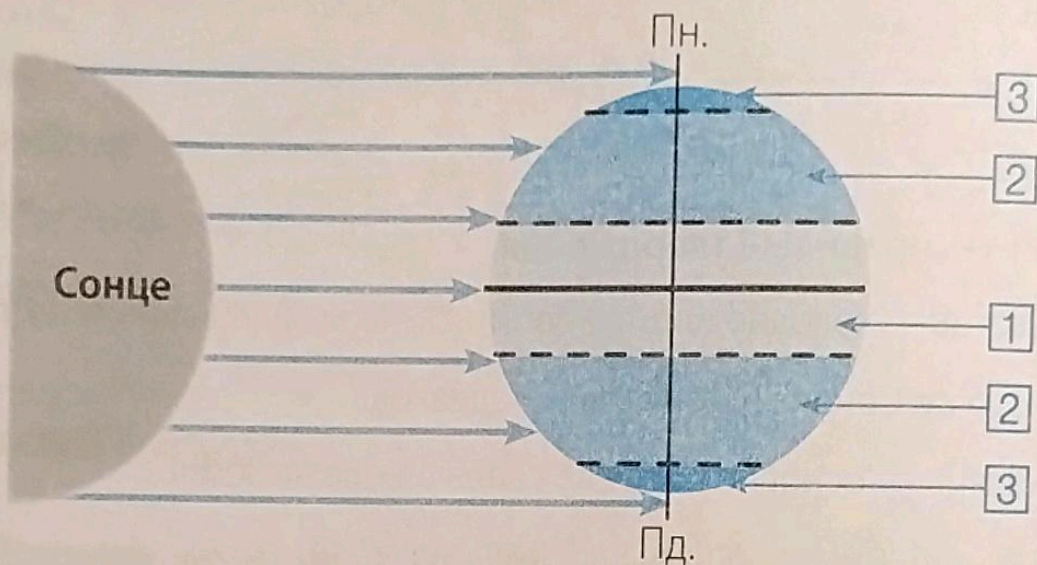
- Місяць — холодне тіло, яке світиться відбитим сонячним світлом.
- Розміри Сонця і Місяця майже однакові.
- Місяць — основне джерело світла і тепла на Землі.
- Місяць — це найближча до Землі зоря.
- Місяць завжди повернутий до Землі одним боком.
- Вигляд Місяця на небі не змінюється.
- Час, за який Місяць обертається навколо Землі, і час, за який він обертається навколо своєї осі, однаковий.
- Під час припливів вода в морях і океанах піднімається й наступає на берег.

3. Порівняй на вибір: Сонце і Місяць, Місяць і Землю, Сонце і Землю. Запиши результати.

НАГРІВАННЯ ЗЕМНОЇ ПОВЕРХНІ СОНЯЧНИМИ ПРОМЕНЯМИ

1. За допомогою позначень на малюнку допиши речення назвами теплових поясів та їх характеристиками.

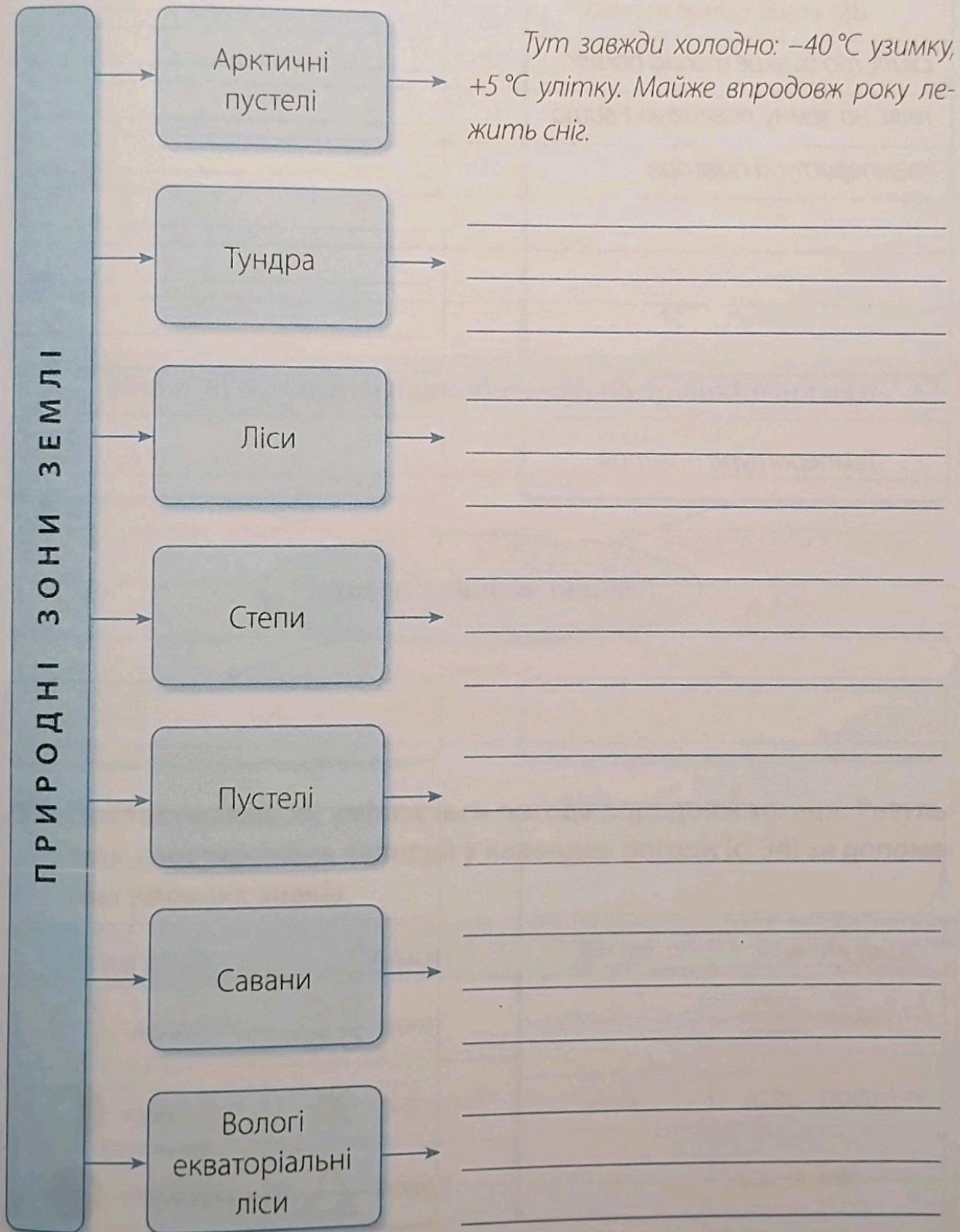
[1] — це _____ пояс. Він розташований _____
 _____ . Сонячні промені тут падають _____
 тому земна поверхня отримує _____ тепла.
 Протягом усього року тут _____

[2] — це _____ пояси. Вони простягаються _____
 _____ . Сонячні промені тут
 падають _____ , тому земна поверхня
 отримує менше тепла, ніж у _____ , але більше,
 ніж у _____ . У цьому поясі відбувається

[3] — це _____ пояси. Вони розташовані _____
 _____ . Сонячні промені тут падають _____
 тому земна поверхня отримує _____ тепла. Протягом усього
 року тут _____

ПРИРОДНІ ЗОНИ ЗЕМЛІ

1. Опиши за зразком характеристику природних зон Землі, які змінюються в напрямку від полюса до екватора.

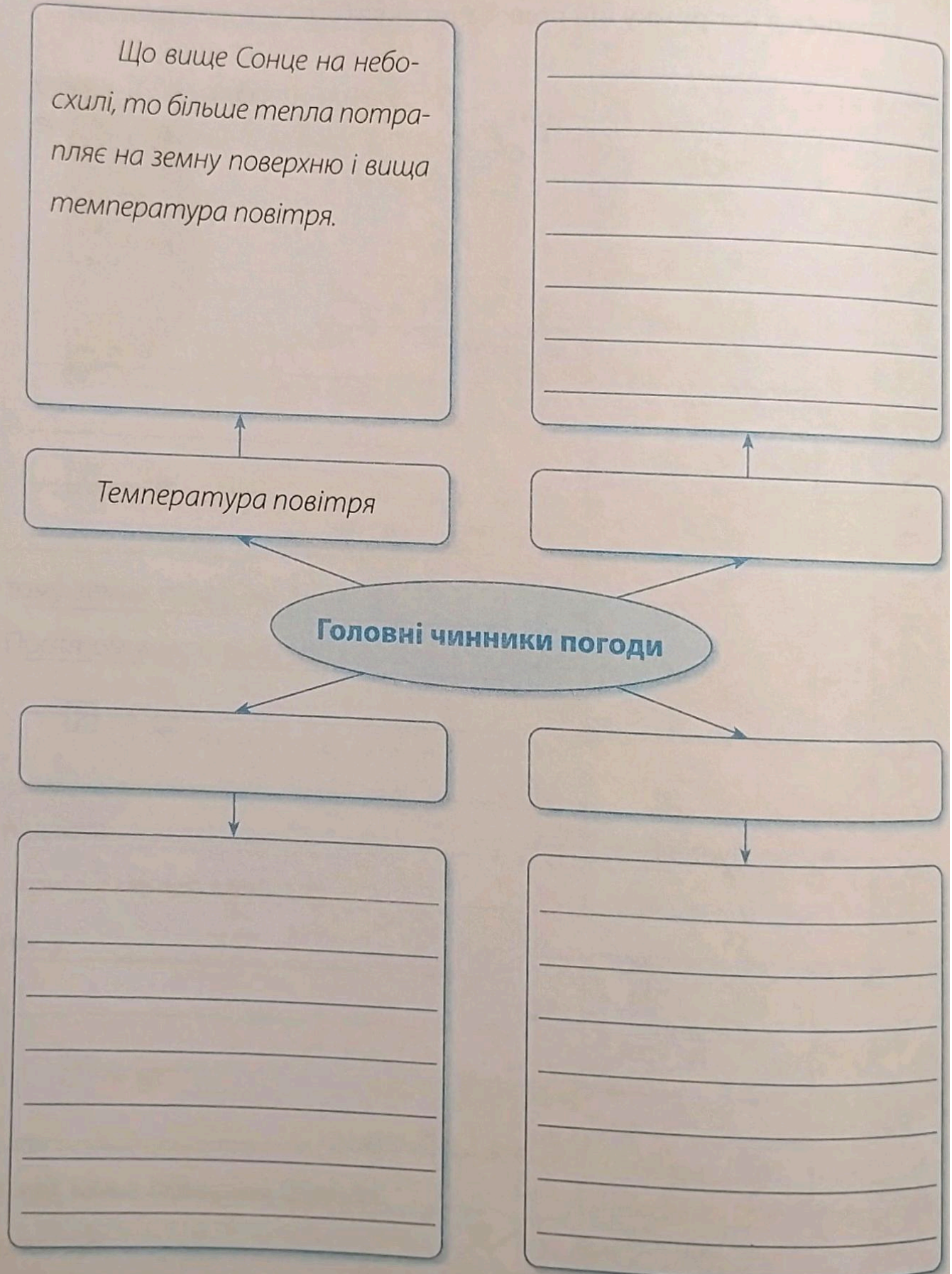

1. Доповни схему за зразком.

Що вище Сонце на небо-
схилі, то більше тепла потра-
пляє на земну поверхню і вища
температура повітря.

Температура повітря

Головні чинники погоди

2. Знайди в джерелах інформації і запиши народні прикмети щодо передбачення погоди.

Народні прикмети передбачення гарної погоди

Народні прикмети передбачення погіршення погоди

3. Поспостерігай, як змінюється погода впродовж місяця. Результати спостережень записуй у календар погоди (с. 34) за допомогою умовних знаків.

Стан неба	Опади	Вітер	Інші явища
 ясно	 дощ		 туман
 хмарно	 сніг		 роса
 похмуро	 град		 іній

ГОРИЗОНТ. СТОРОНИ ГОРИЗОНТУ

1. Користуючись малюнком, допиши речення.

Горизонт — це _____

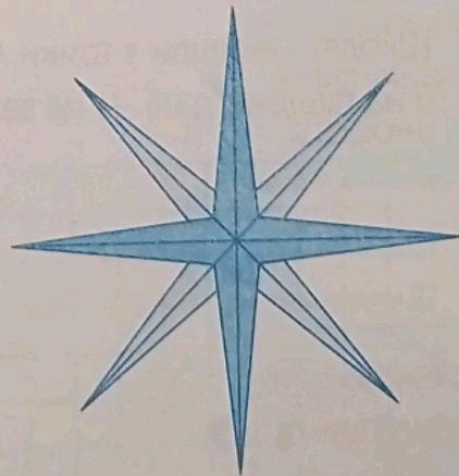
Якщо рухатися вгору, горизонт буде _____

а лінія горизонту — _____

2. Підкресли назви місцевості, де добре видно лінію горизонту.

Гори, ліс, поле, море, місто, степ, лука, село.

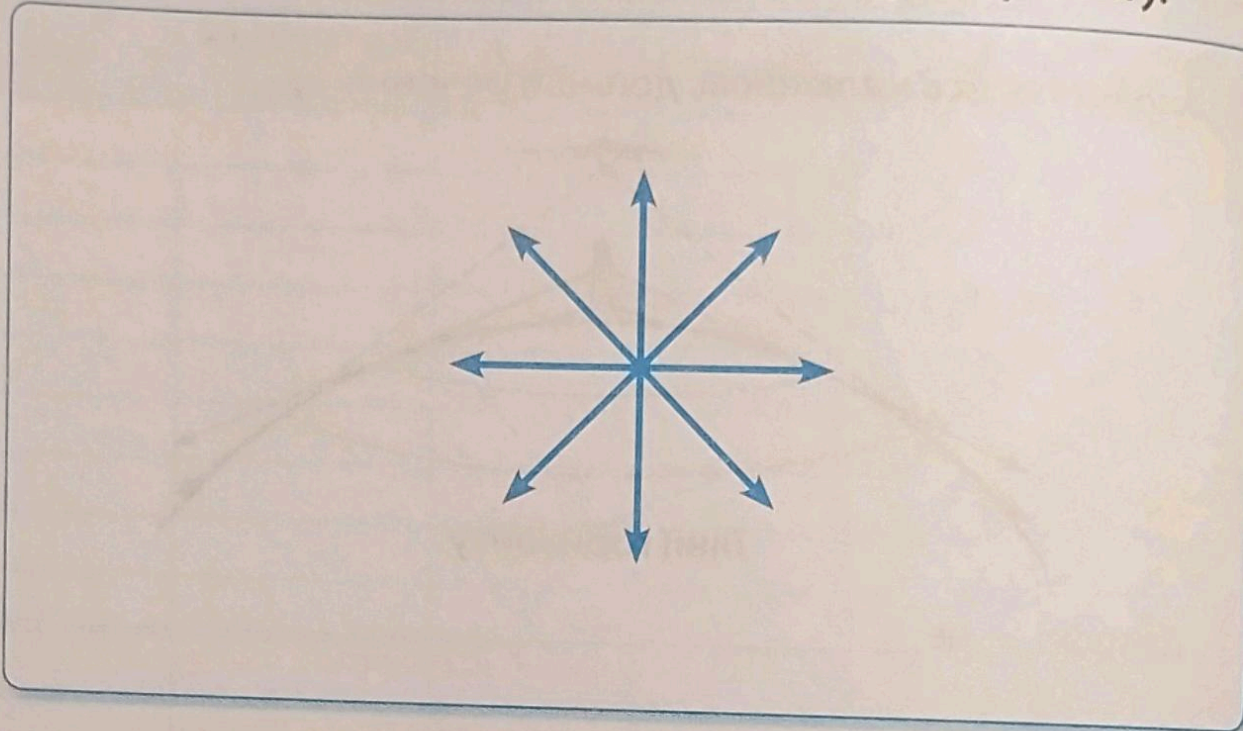
3. Підпиши на малюнку скорочено назви основних і проміжних сторін горизонту.

4. Запиши відповідь на запитання.

Чому неможливо дістатися до лінії горизонту? _____

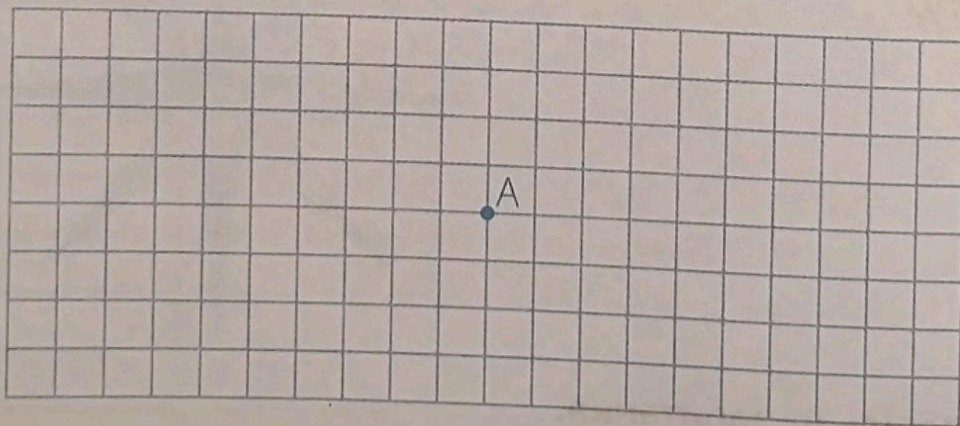
5. Намалюй на схемі об'єкти відповідно до сторін горизонту.

- Сонце — на сході.
- Хмара — на північному заході.
- Будинок — на півдні.
- Дерево — на південному сході.

6. Накресли шлях, який пройшли школярі. Запиши відповідь на запитання.

Школярі вийшли з точки А. Спочатку вони рухалися на північний захід, потім на південь, далі — на захід.

У якому напрямку йшли школярі, повертаючись назад? _____

ОРІЄНТУВАННЯ НА МІСЦЕВОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ СОНЦЯ ТА МІСЦЕВИХ ОЗНАК

1. З'єднай лініями.

Якщо опівдні стати обличчям у напрямку своєї тіні, то:

попереду буде

позаду буде

ліворуч буде

праворуч буде

схід

захід

південь

північ

2. З'єднай лініями назви місцевих ознак і сторін горизонту, на які вони вказують.

У берези кора чистіша й біліша

Біля дерев, кущів і пеньків гриби ростуть

Мохи й лишайники вкривають стовбури дерев і камені

На кущах ягоди дозрівають швидше

У поодиноких дерев гілки густіші та довші

Крутий схил мурашника розташований

На схилах горбів сніг тоне швидше

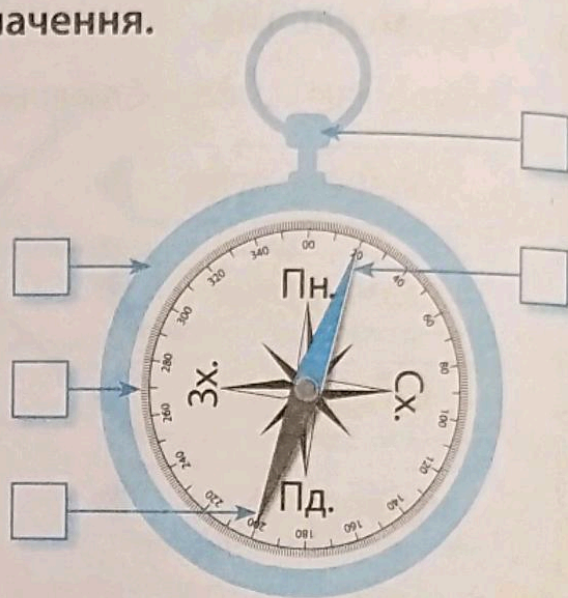
переважно з північної сторони

переважно з південної сторони

ОРІЄНТУВАННЯ НА МІСЦЕВОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ КОМПАСА

1. Зроби на малюнку відповідні позначення.

- 1 Корпус.
- 2 Шкала.
- 3 Важіль.
- 4 Північний кінець стрілки.
- 5 Південний кінець стрілки.

2. Допиши речення.

Щоб визначити сторони горизонту за допомогою компаса, прилад треба покласти на _____.

Потім відтягнути важіль, щоб звільнити _____.

Коли стрілка перестане рухатися, потрібно обережно _____ компас так, щоб північний кінець стрілки опинився навпроти літер _____, а південний — навпроти літер _____.

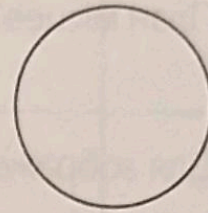
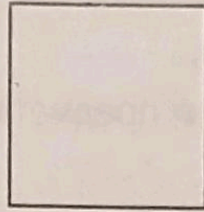
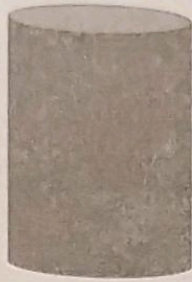
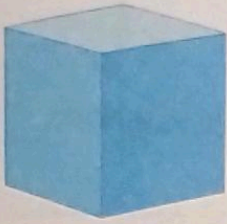
Тоді літери Зх. будуть вказувати на _____, а літери Сх. — на _____.

3. Запиши відповідь на запитання.

Яких застережень слід дотримуватися під час роботи з компасом?

ПЛАН І МАСШТАБ

1. Допиши речення.

Малюнок — це зображення

План — це зображення _____

Щоб накреслити план великого предмета, потрібно використати

2. Накресли план класної кімнати.

За допомогою рулетки виміряй і запиши:

- довжину приміщення — _____ м.
- ширину приміщення — _____ м.

Масштаб: в 1 см 1 м.

ЗОБРАЖЕННЯ МІСЦЕВОСТІ НА ПЛАНІ

1. Допиши речення.

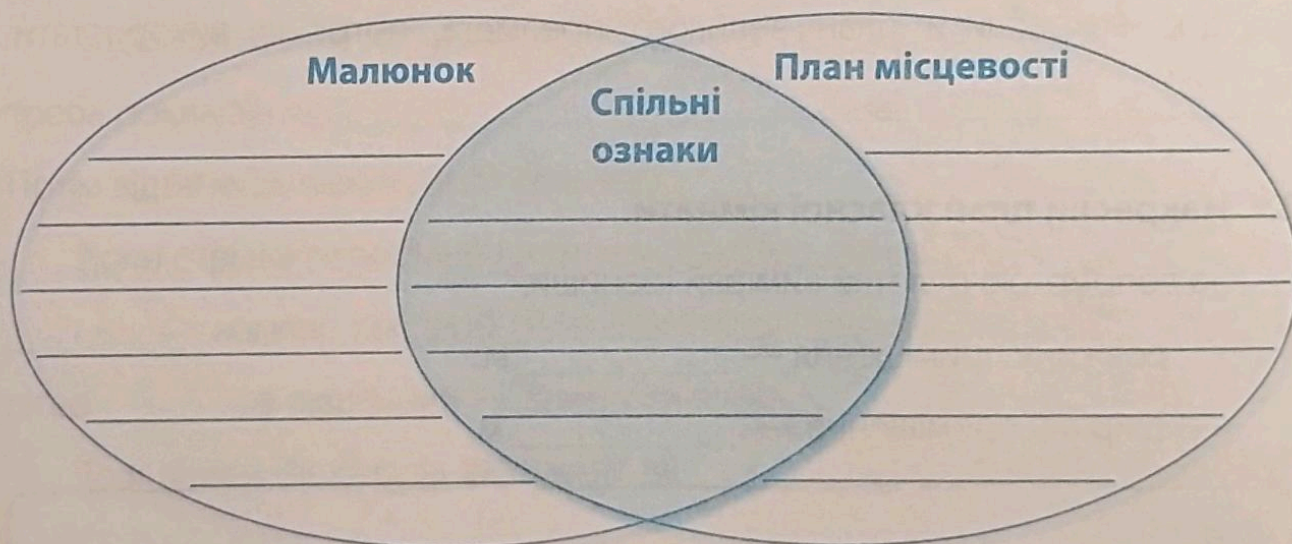
План місцевості — це _____

Для зображення предметів на плані місцевості використовують _____

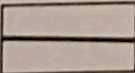
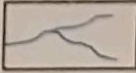
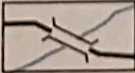
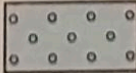

Щоб зменшити розміри зображень предметів, на плані місцевості використовують _____

Напрямок Пн.–Пд. на плані місцевості вказує _____

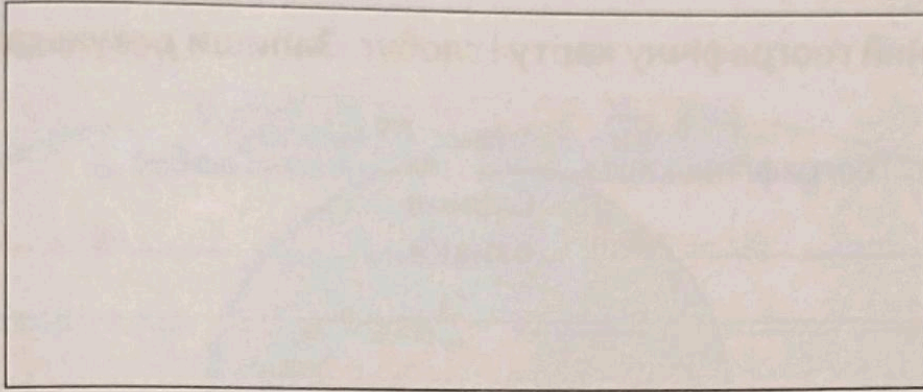
2. Порівняй малюнок і план місцевості. Запиши результати.

3. Заміни умовні знаки словами і допиши речення.

У похід діти вирушили з _____ і рухалися по _____. Вони дійшли до _____ і перейшли через _____ на протилежний берег. Тут розкинувся великий _____. А за ним простяглися _____.

4. За поданим планом і масштабом визнач справжні розміри саду.

Масштаб: в 1 см 20 м.

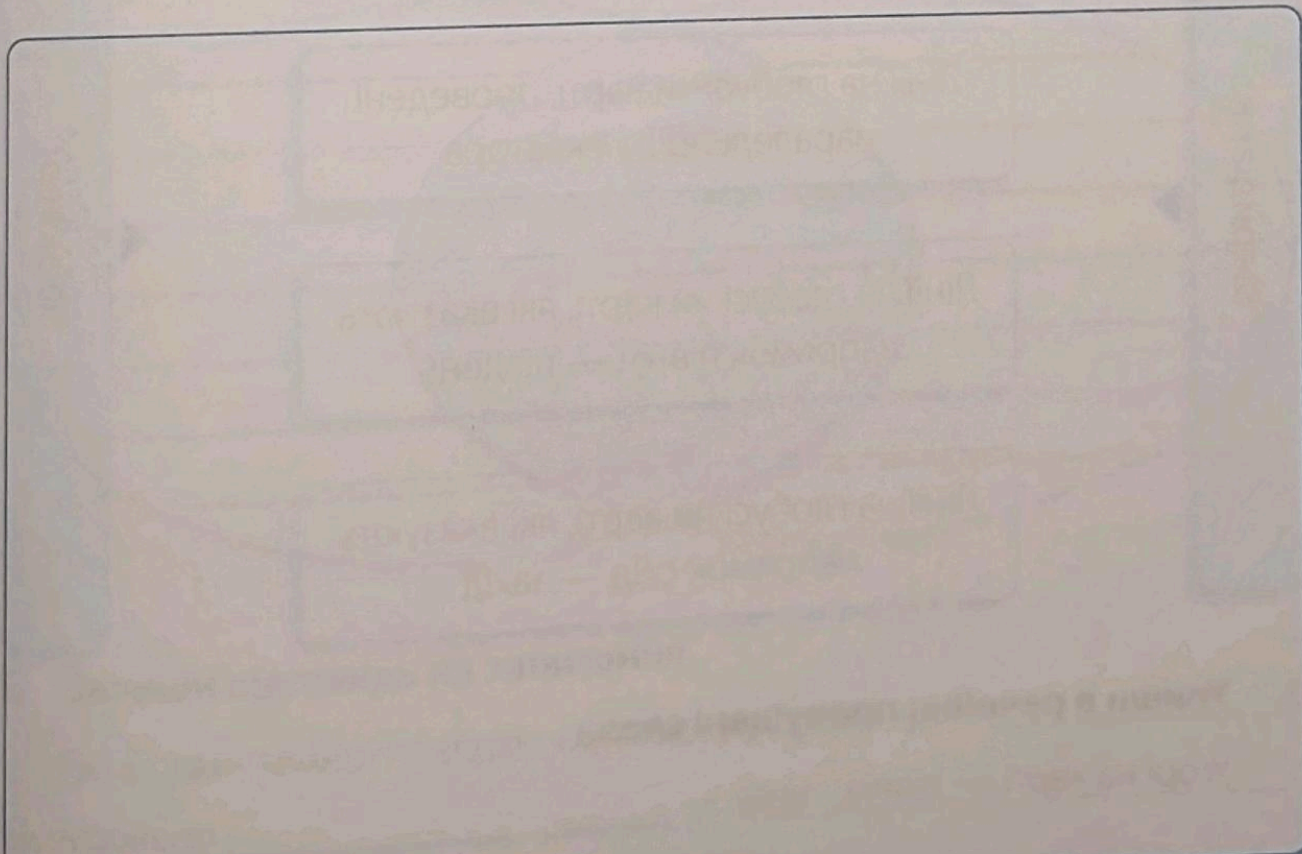
Довжина _____

Ширина _____

5. Накресли план пришкільної ділянки або клумби.

За допомогою рулетки виміряй і запиши:

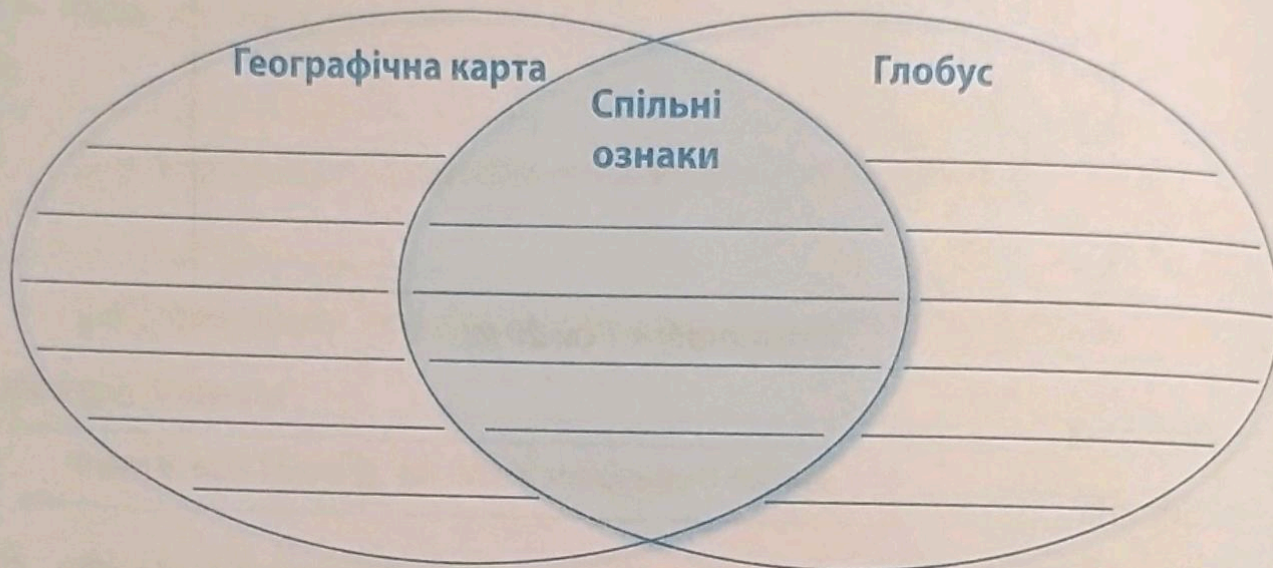
- довжину ділянки (клумби) — _____ м.
- ширину ділянки (клумби) — _____ м.

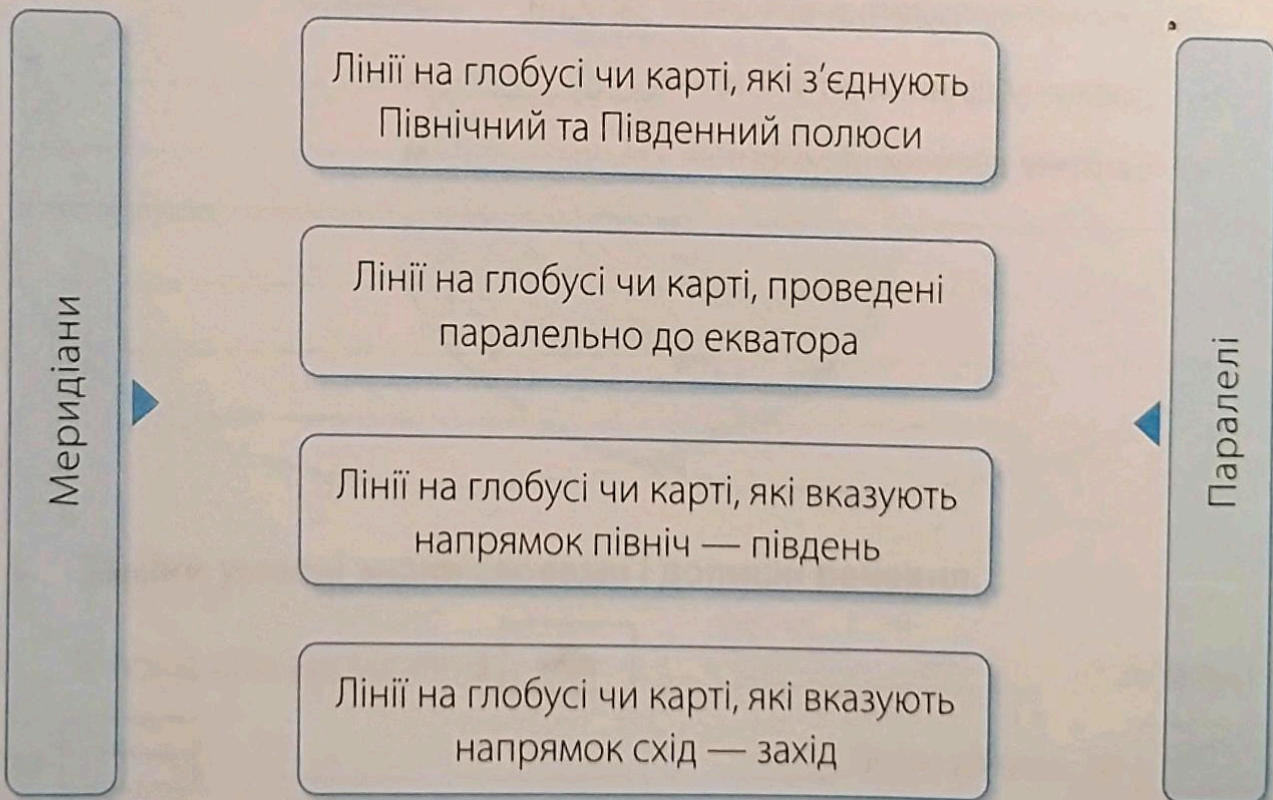
Масштаб: в 1 см 1 м.

ГЕОГРАФІЧНА КАРТА

1. Порівняй географічну карту і глобус. Запиши результати.

2. З'єднай лініями.

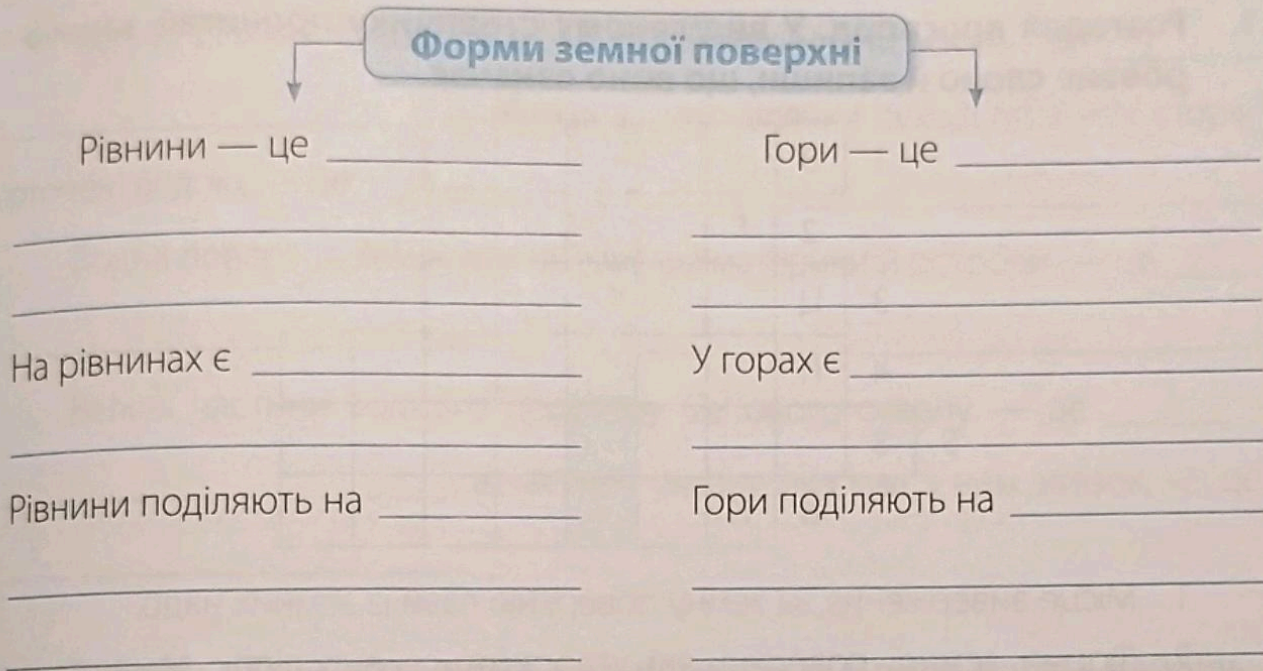

3. Упиши в речення пропущені слова.

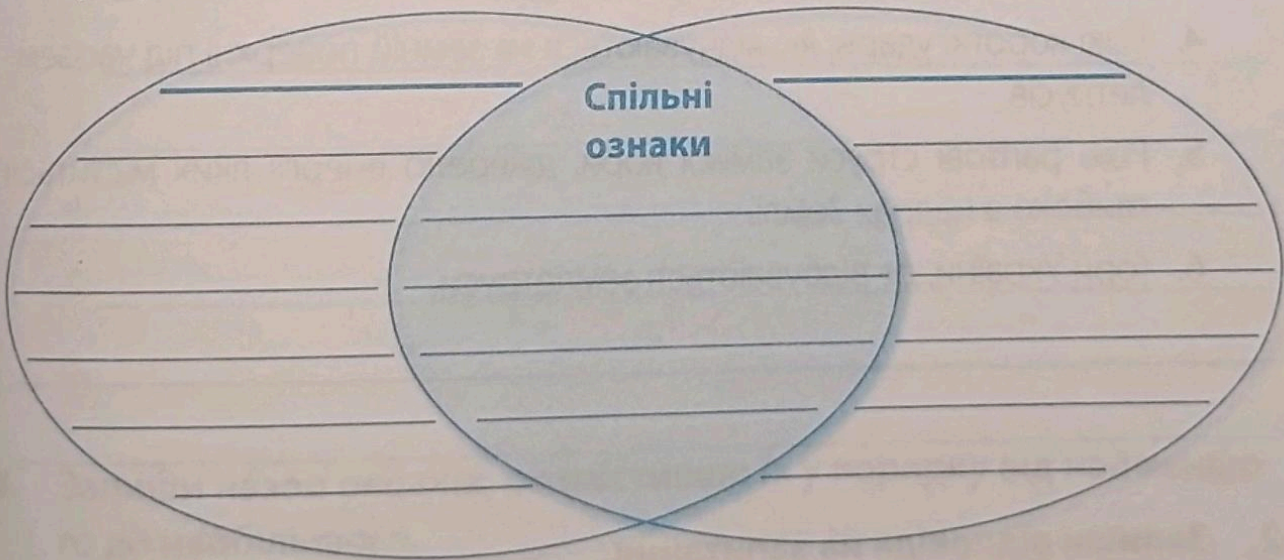
Угорі на карті — північ, унизу — _____, праворуч — _____, а ліворуч — _____.

ФОРМИ ЗЕМНОЇ ПОВЕРХНІ

1. Доповни схему.

2. Порівняй на вибір: гори і рівнини, яр і балку, гору і горб. Запиши результати.

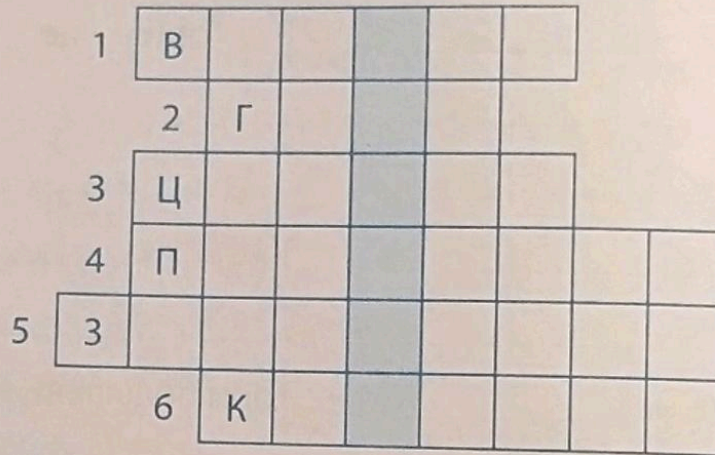

3. Запиши відповідь на запитання.

Які форми земної поверхні є у твоєму рідному краї? _____

ЗЕМЛЕТРУСИ І ВУЛКАНИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІНИ ЗЕМНОЇ ПОВЕРХНІ

1. Розгадай кросворд. У виділеному стовпчику прочитай зашифроване слово й запиши, що воно означає.

1. Місце виверження на земну поверхню лави із земних надр.
2. Форми земної поверхні, які утворюються внаслідок землетрусів і вулканів.
3. Величезні хвилі, які виникають унаслідок землетрусів, що відбуваються під океанічним чи морським дном.
4. Різкі короткі удари, які відчуюються на земній поверхні під час землетрусів.
5. Різкі раптові струси земної кори, джерело енергії яких міститься глибоко в надрах Землі.
6. Гори України, де відбуваються землетруси.

2. Запиши відповідь на запитання.

Якої шкоди завдають природі та людям землетруси й вулкани? _____

1. Упиши в речення пропущені слова.

Великі ділянки суходолу, з усіх сторін оточені водою, — це _____
_____. Менші за них ділянки суходолу, з усіх сторін
оточені водою, — це _____.

Водна поверхня Землі, яка омиває всі материки й острови, — це _____
_____.

Великі частини водного простору Світового океану — це _____
_____, а частина океану, яка має з ним зв'язок, — це
_____.

2. Запиши назви материків, розмістивши їх у порядку від найбільшого до найменшого.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

3. Запиши назви океанів, розмістивши їх у порядку від найменшого до найбільшого.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

4. Користуючись фізичною картою півкуль, заповни таблицю.

Назви найбільших островів на Землі, які розташовані в:	
Західній півкулі	Східній півкулі

Назви найбільших морів на Землі, які розташовані в:	
Західній півкулі	Східній півкулі

5. Зроби позначення на контурній карті півкуль.

Скориставшись фізичною картою півкуль (форзац 1 у підручнику), підпиши на контурній карті півкуль (с. 60–61) у робочому зошиті назви материків і океанів. (Написи материків і океанів роблять великими друкованими літерами в їх центральній частині.)

ОСОБЛИВОСТІ ПРИРОДИ ТИХОГО ОКЕАНУ

1. Користуючись картою півкуль, познач «+», де розташований Тихий океан і які материки він омиває.

Східна півкуля

Північна півкуля

Західна півкуля

Південна півкуля

Євразія

Африка

Північна Америка

Південна Америка

Австралія

Антарктида

2. Розгадай кросворд. У виділеному стовпчику прочитай зашифроване слово і запиши, що тобі про нього відомо.

1. Велика хижа риба — мешканка Тихого океану.
2. Один із птахів, який селиться на прибережних скелях.
3. Водорість, інша назва якої «морська капуста».
4. Прізвище мореплавця, який назвав океан «Тихим».
5. Морський звір — мешканець Тихого океану.
6. Одна з риб, що живе в Тихому океані.

3. Підготуй і запиши мініпроект про одну з тварин (на вибір), яка живе в Тихому океані, за поданим планом.

Назва тварини. _____

До якої групи належить. _____

Розміри та зовнішній вигляд. _____

Особливості способу життя. _____

Чим живиться. _____

Як добуває їжу. _____

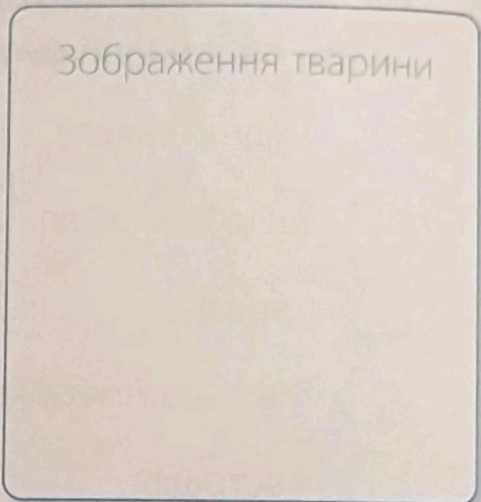
Як захищається від ворогів. _____

Як розмножується. _____

Значення в природі та житті людини. _____

Цікаві факти з життя тварини. _____

Зображення тварини

ОСОБЛИВОСТІ ПРИРОДИ АТЛАНТИЧНОГО ОКЕАНУ

1. Користуючись картою півкуль, познач «+», де розташований Атлантичний океан і які материки він омиває.

Східна півкуля

Північна півкуля

Західна півкуля

Південна півкуля

Євразія

Африка

Північна Америка

Південна Америка

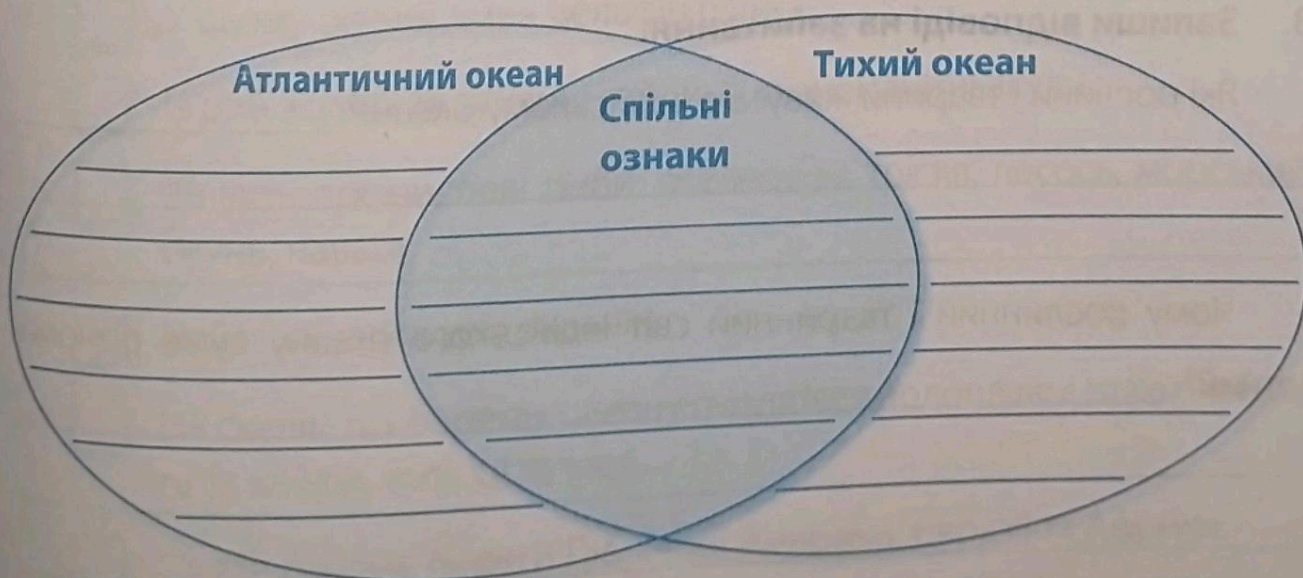
Австралія

Антарктида

2. Заповни таблицю.

Тварини Атлантичного океану, що живуть у:	
помірних і холодних водах	теплих водах

3. Порівняй Атлантичний і Тихий океани. Запиши результати.

ОСОБЛИВОСТІ ПРИРОДИ ІНДІЙСЬКОГО ОКЕАНУ

1. Користуючись картою півкуль, познач «+», де розташований Індійський океан і які материки він омиває.

Східна півкуля

Північна півкуля

Західна півкуля

Південна півкуля

Євразія

Африка

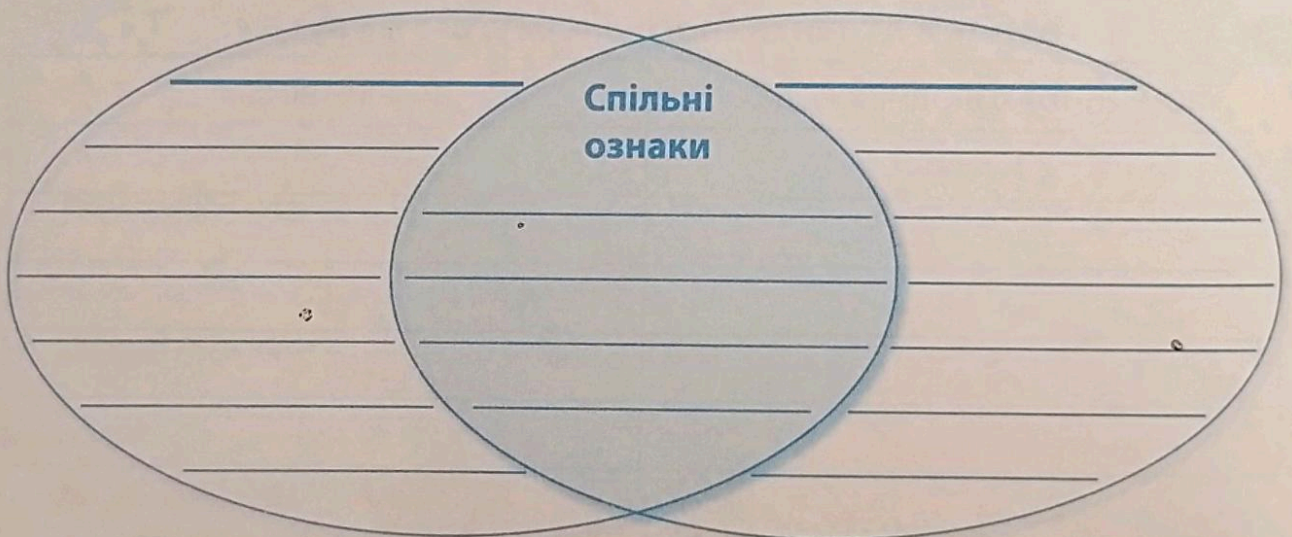
Північна Америка

Південна Америка

Австралія

Антарктида

2. Порівняй на вибір: Індійський і Тихий океани, Індійський та Атлантичний океани. Запиши результати.

3. Запиши відповіді на запитання.

Які рослини і тварини живуть в Індійському океані? _____

Чому рослинний і тваринний світ Індійського океану дуже різноманітний? _____

ОСОБЛИВОСТІ ПРИРОДИ ПІВНІЧНОГО ЛЬОДОВИТОГО ОКЕАНУ

1. Користуючись картою півкуль, познач «+», де розташований Північний Льодовитий океан і які материки він омиває.

Східна півкуля

Північна півкуля

Західна півкуля

Південна півкуля

Євразія

Африка

Північна Америка

Південна Америка

Австралія

Антарктида

2. Познач «+» правильні твердження про Північний Льодовитий океан.

Наймілкіший і найменший з усіх океанів.

У водах океану життя через суворі кліматичні умови відсутнє.

Більша частина океану завжди вкрита кригою.

На узбережжі живуть білі ведмеді, тюлені, моржі.

Територію Північного Льодовитого океану та прилеглі до нього території називають Арктикою.

У цьому океані живе дельфін білуха.

Із риб водяться тунець, сардина, різноманітні акули.

Живуть промислові риби: оселедець, тріска, лосось, морський окунь, навага.

Найтепліший з усіх океанів.

На скелястих берегах океану гніздяться водоплавні птахи: чайки, гаги, кайри, топірці та інші.

Океан омиває береги Північної Америки, Євразії та Африки.

ОСОБЛИВОСТІ ПРИРОДИ ЄВРАЗІЇ

1. Користуючись картою півкуль, познач «+», де розташований материк Євразія та які океани його омивають.

Східна півкуля

Тихий океан

Західна півкуля

Атлантичний океан

Північна півкуля

Індійський океан

Південна півкуля

Північний Льодовитий океан

2. Дopiши речення.

Євразія складається з двох частин світу: _____

Умовна межа між Європою та Азією проходить по _____

Територія Євразії розташована у таких теплових поясах Землі: _____

Найбільше опадів випадає _____

Територією Євразії протікають такі великі річки: _____

У Євразії розташовані такі великі озера: _____

3. Познач «+» правильні твердження про Євразію.

- Євразія — найбільший материк на Землі, який складається з двох частин.
- Береги Євразії омивають всі океани, крім Індійського.
- У холодному поясі Євразії відбувається зміна пір року.
- У жаркому поясі Євразії температура повітря впродовж року не опускається нижче +20 °С.
- Найменше опадів спостерігається в районі екватора та на узбережжях.
- Територією Євразії протікає багато річок.
- У Євразії є родовища нафти, природного газу, кам'яного вугілля, залізної руди, мідної руди, граніту.
- Більша частина материка розташована в Західній півкулі, він майже повністю простягається в Північній півкулі.

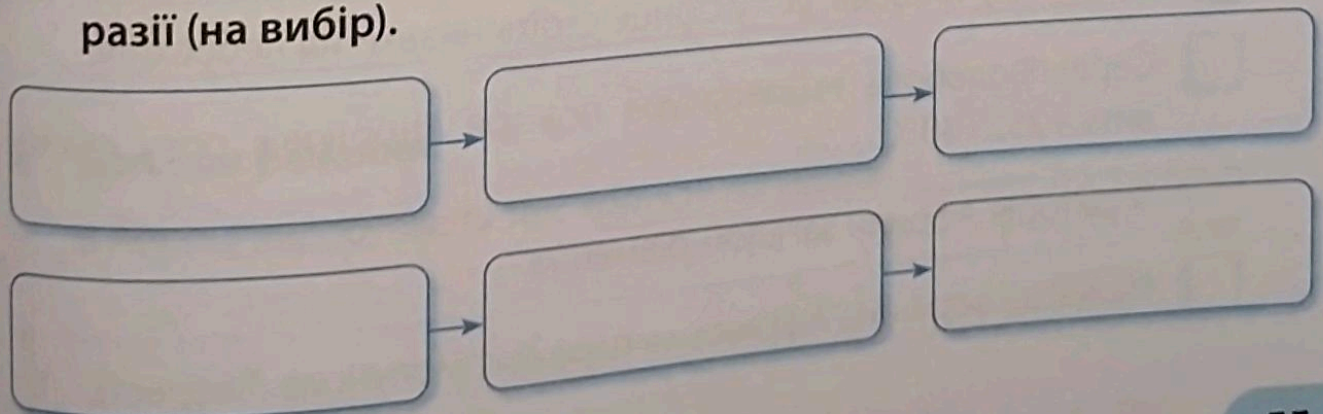
4. Користуючись картою півкуль, заповни таблицю «Рекорди Євразії».

Найвища вершина Євразії та світу	
Найбільша рівнина Євразії та світу	
Найбільше озеро Євразії та світу	
Найглибше озеро Євразії та світу	
Найдовша річка Євразії	
Найбільший півострів Євразії	

2. З'єднай лініями.

песець	Арктичні пустелі	журавлина
мох	Тундра	клен
саксаул	Ліси	полярна верба
сосна	Степи	полин
орхідея	Пустелі	індійський слон
ховрах	Савани	орангутанг
тетерук	Вологі екваторіальні ліси	верблюди
акація		джейран

3. Склади ланцюги живлення, характерні для природних зон Євразії (на вибір).

ОСОБЛИВОСТІ ПРИРОДИ АФРИКИ

1. Користуючись картою півкуль, познач «+», де розташований материк Африка та які океани його омивають.

☐ Східна півкуля	☐ Тихий океан
☐ Західна півкуля	☐ Атлантичний океан
☐ Північна півкуля	☐ Індійський океан
☐ Південна півкуля	☐ Північний Льодовитий океан

2. Познач «+» правильні твердження про Африку.

- Африка — другий за площею материк Землі.
- Найменше опадів в Африці випадає в районі екватора та на узбережжях.
- Африка — найтепліший з усіх материків на Землі.
- Майже посередині Африку перетинає екватор.
- Африка розташована в усіх теплових поясах Землі.
- Значну частину території Африки займають дуже високі гори.
- Африка — край, де не буває зими.
- На півночі Африки розташована пустеля Сахара.
- В Африці немає озер із прісною водою.
- В Африці упродовж року Сонце стоїть низько на небосхилі.
- Середньодобова температура повітря впродовж року становить +25...+30 °С.
- Територія Африки загалом рівнинна.
- Найвища вершина Африки — гора Джомолунгма (Еверест).

3. Заповни таблицю «Рекорди Африки».

Найвища вершина Африки	
Найбільший острів, розташований біля Африки	
Найдовша річка Африки і світу	
Найповноводніша річка Африки	
Найбільше прісноводне озеро Африки	
Найвідоміший водоспад Африки	
Найглибше озеро Африки	
Найбільша пустеля Африки і світу	
Найвища температура повітря, зафіксована в Африці	

4. Користуючись фізичною картою півкуль, заповни таблицю.

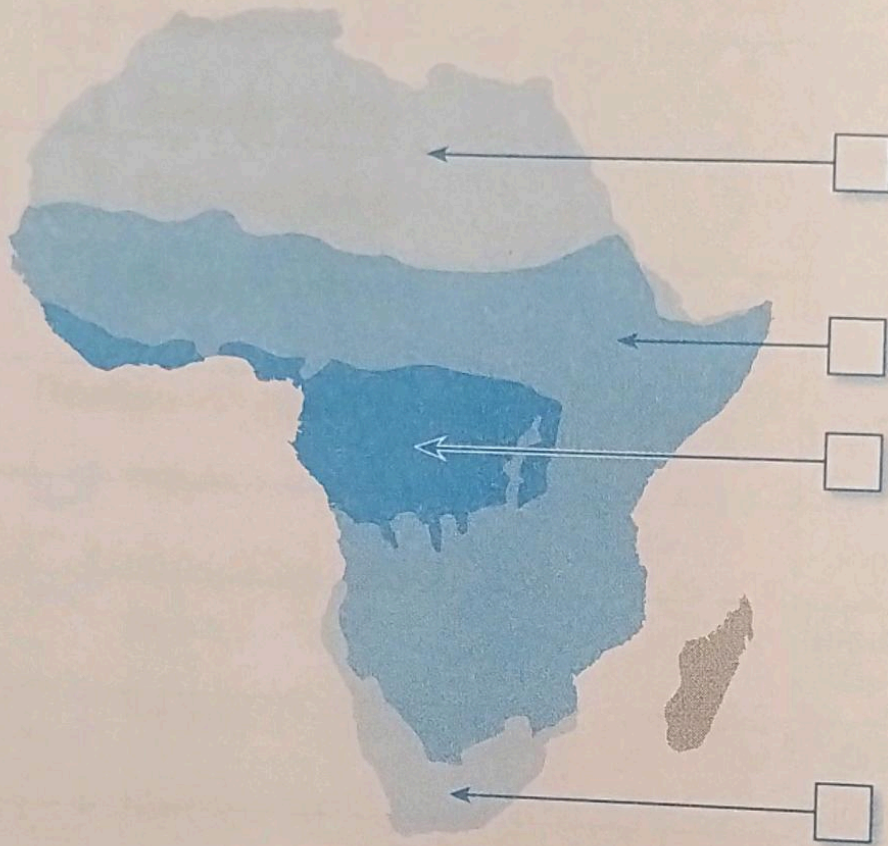
Найбільші озера Африки	Найбільші річки Африки

5. Допиши речення.

В Африці видобувають такі корисні копалини: _____

РОСЛИННИЙ І ТВАРИННИЙ СВІТ АФРИКИ

1. Познач на малюнку цифрами, де розташовані природні зони Африки.

- 1 Вологі екваторіальні ліси.
- 2 Савани.
- 3 Пустелі.

2. З'єднай лініями описані природні умови з назвою природної зони Африки.

Опадів дуже мало. Сильна спека.
Рослинний покрив розріджений і бідний.

Опадів небагато.
Ростуть трав'янисті рослини,
поодинокі дерева та чагарники.

Тут завжди тепло й багато опадів.
Ростуть вічнозелені багатоярусні ліси.

Вологі екваторіальні ліси

Пустелі

Савани

3. Допиши речення.

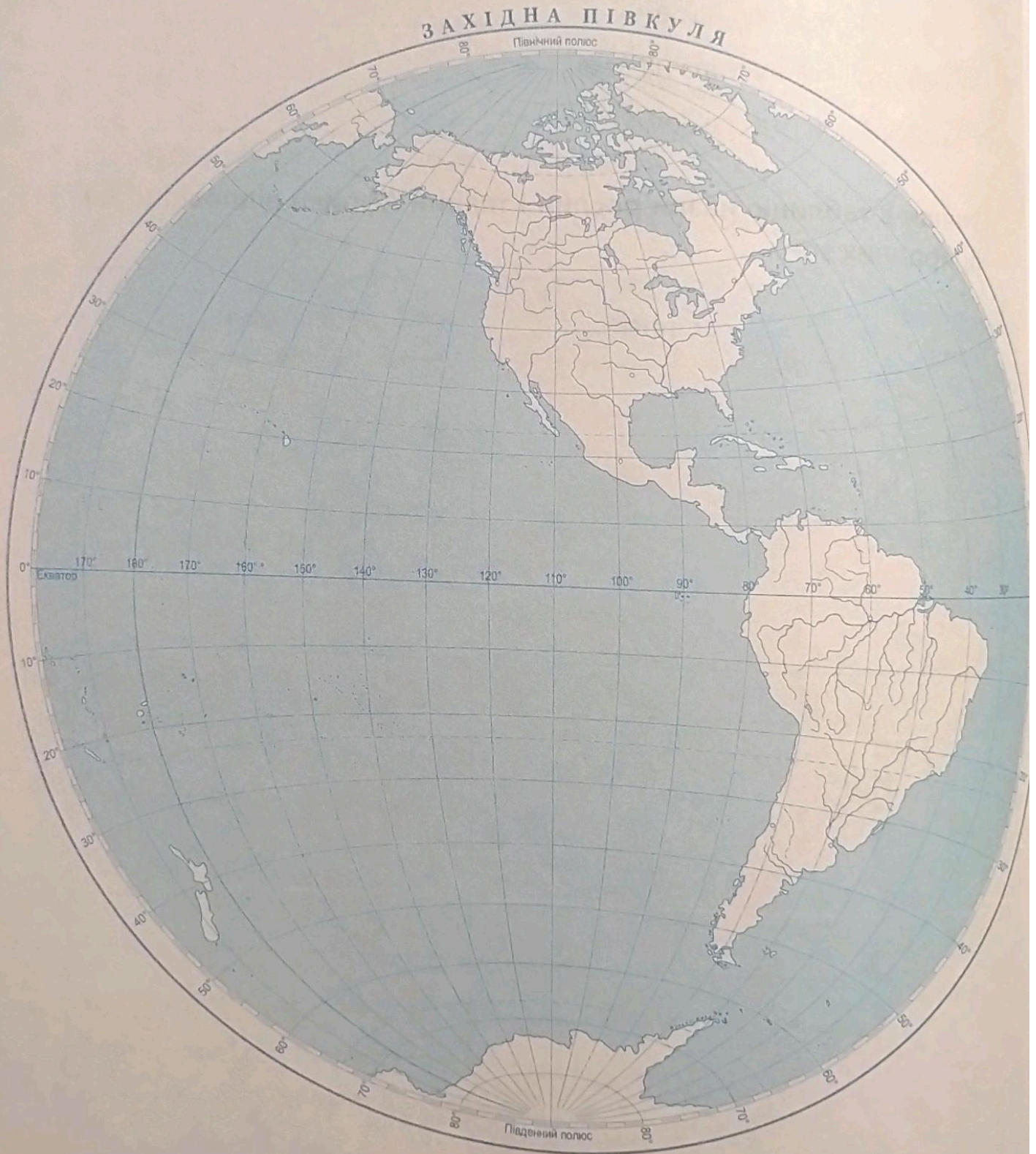
В Африці живуть:

- найбільша тварина суходолу — _____;
- найвища тварина на Землі — _____;
- найпрудкіша тварина на Землі — _____;
- найбільший птах на Землі — _____.

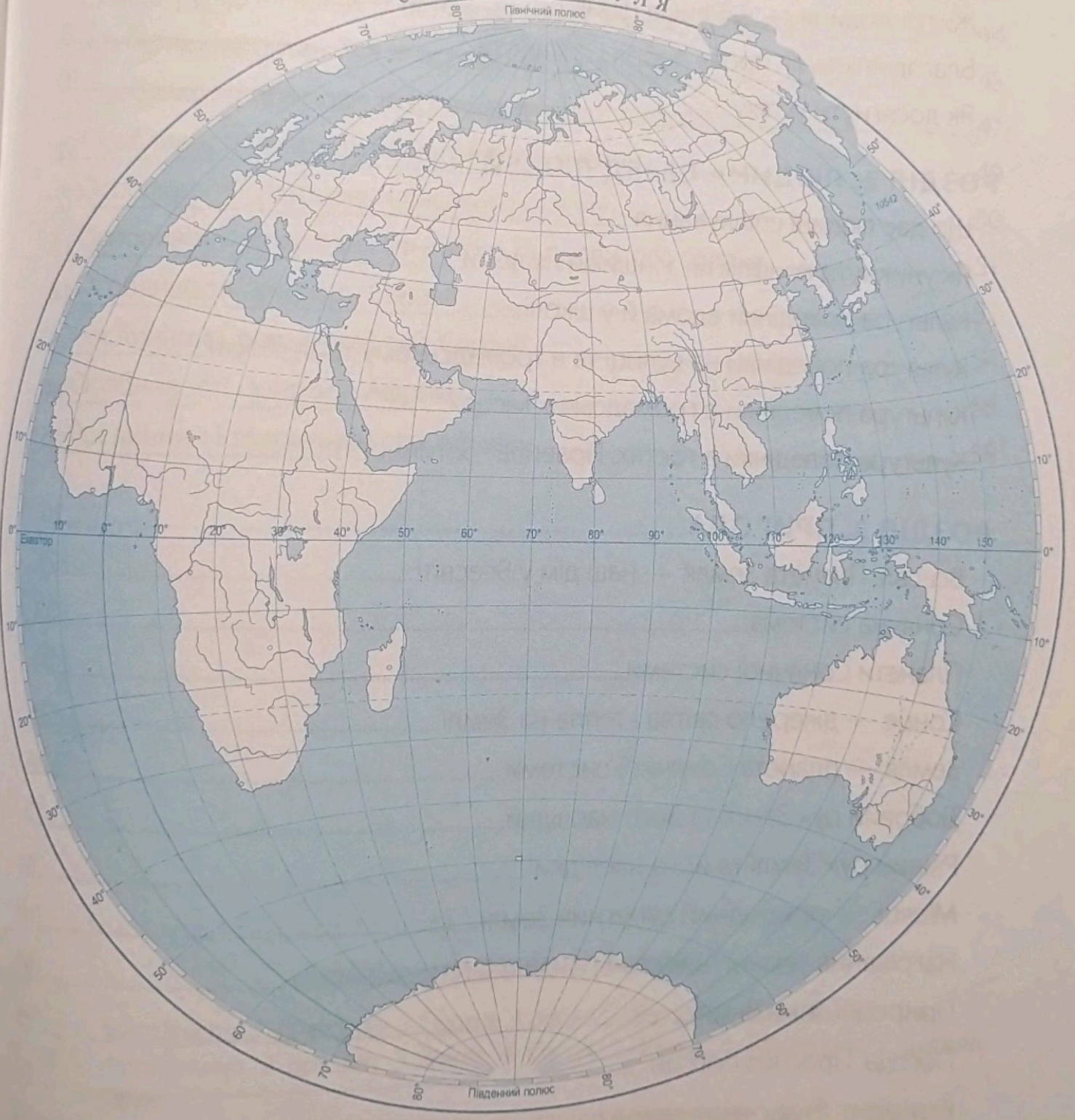
4. Упиши в таблицю назви рослин і тварин Африки відповідно до природних зон.

Природні зони	Рослини	Тварини
Вологі екваторіальні ліси	-----	-----
	-----	-----
	-----	-----
	-----	-----
Савани	-----	-----
	-----	-----
	-----	-----
	-----	-----
Пустелі	-----	-----
	-----	-----
	-----	-----
	-----	-----

КОНТУРНА КАРТА ПІВКУЛЬ

СХІДНА ПІВКУЛЯ

Масштаб 1 : 115 000 000
в 1 см 1 150 км

РОЗДІЛ 1. ЛЮДИНА	3
Неповторність кожної людини	3
Життя людини — найвища цінність	6
Благодійність як прояв добра і співчуття.....	8
Як досягнути успіху.....	10
РОЗДІЛ 2. ЛЮДИНА СЕРЕД ЛЮДЕЙ	12
Що дає людині спілкування.....	12
Як уникнути конфліктів з іншими людьми	13
Культура поведінки вдома й у школі.....	14
Культура поведінки на вулиці та в громадському транспорті.....	16
Культура поведінки в громадських місцях.....	18
Культура поведінки в гостях. Правила гостинності.....	20
РОЗДІЛ 3. ПРИРОДА	21
Всесвіт. Планета Земля — наш дім у Всесвіті.....	21
Сонячна система.....	23
Планети Сонячної системи.....	24
Сонце — джерело світла і тепла на Землі	25
Земля — планета Сонячної системи	26
Добовий рух Землі та його наслідки.....	27
Річний рух Землі та його наслідки	28
Місяць — природний супутник Землі.....	29
Нагрівання земної поверхні сонячними променями	30
Природні зони Землі.....	31
Погода. Прогноз погоди	32
Горизонт. Сторони горизонту	35
Орієнтування на місцевості за допомогою Сонця та місцевих ознак.....	37
Орієнтування на місцевості за допомогою компаса	38

План і масштаб	39
Зображення місцевості на плані	40
Географічна карта	42
Форми земної поверхні	43
Землетруси і вулкани, їх вплив на зміни земної поверхні	44
Материки та океани на географічній карті	45
Особливості природи Тихого океану	47
Особливості природи Атлантичного океану	49
Особливості природи Індійського океану	50
Особливості природи Північного Льодовитого океану	51
Особливості природи Євразії	52
Рослинний і тваринний світ Євразії	54
Особливості природи Африки	56
Рослинний і тваринний світ Африки	58

ВІДПОВІДІ ДО КРОСВОРДІВ

- С. 3. 1. Зовнішність. 2. Поведінка. 3. Палець. 4. Вдача. 5. Неповторність. 6. Здібність.
- С. 22. 1. Астрономія. 2. Всесвіт. 3. Земля. 4. Сонце. 5. Місяць. 6. Галактика. 7. Світло.
8. Північ.
- С. 26. 1. Гагарін. 2. Телескоп. 3. Арістотель. 4. Орбіта. 5. Куля. 6. Вісь.
- С. 44. 1. Вулкан. 2. Гори. 3. Цунамі. 4. Поштовхи. 5. Землетрус. 6. Карпати.
- С. 47. 1. Акула. 2. Мартин. 3. Ламінарія. 4. Магеллан. 5. Калан. 6. Тунець.
- С. 54. 1. Песець. 2. Варан. 3. Тушканчик. 4. Горностаї. 5. Джейран. 6. Тетерук. 7. Леопард.